

მხატვრობა

საქართველო-აზერბაიჯანის
-სოციალისტური თანამშრომლობა-

-1919-

მ ს ო ს ო № 5

ნაკადული

საქმასწავლებლის
ქუჩაზე
ქართული
ბიბლიოთეკა

წილისადმი მისცა. ✦ მ ა ი ს ი, 1912 წ.

293

„ზამთარი“ — იაკონტური სურათი.

ს ა რ ჩ ე კ ი .

I — „ზამთარი“ — აზონური სურათა	1
II — ნაკადული, — ლექსი ს. ფაშალიშვილისა	3
III — ჩვენი ვარდი, — ირ. ვედიშვილისა	5
IV — ობლები, — ვ. შადაჭაიშვილისა	13
V — ბედის წინააღმდეგ, ნ. დემონტეფერატოსი — (თარგ.) ვლ. ანტონოვსკისა	25
VI — ვარდების სამეფო, (თარგმანი) — თამარ ლომოურასა	30
VII — გაბრიელ სუნდუკიანცი, — ა. გ — ისა	38
VIII — ისტრონომია, (შემდეგი), — ივ. გომართვილისა	42
IX — ოინბაზ-ჯამბაზები, (თარგმანი). — ვ. ბ. — ისა	52
X — ანდერძი, იგუვი — ად. შირაიანაშვილისა	59
XI — გასართობი: რატომ არ ვიცით როდის დავიხოცებ ბით, შარადა, და რებუსი	61

ნაკადული.

ძირს გადმოიჭრა კლდიდანა
მთის ნაკადული ანკარა,—
ბარს ჩაუგორდა კალთაში
და გახაფხული ახარა.

ია დაჰკოცნა ლიკლიკით,
თრთოლვით მოექდო ყელზე :ა
და საიდუმლო ზღაპარი
მოჰფინა მინდორ ველზედა.

ბუჩქში შესძახა ტოროლას:
— გეყოფა, კმარა ძილიო,—
გალობით შეჰხვედი განთიადს,
ჰანგი იმღერე ტყბილიო.

შენც, მოწყენილო მიდამოვ,
 აპყვავდი, გაიხარეო,—
 გულში ჩაიკარ მზის სხივი,
 ნარნარად მოელვარეო.

ბაღნარო, შენი სიამე
 სხვაგანაც დამაბარეო,—
 რომ შევების ხმებით დავატკბო
 ტურფა სამშობლო მხარეო...

ასე გაისმის მთა-ბარად
 სიმღერა ნაკადულისა;
 და ყვავილთ გულშიც იღვიძებს
 იმედი გაზაფხულისა! .

ს. თაშალიშვილი.

ჩვენი პარდი.

ომილოცნია გაზაფხული, მომილოცნია სითბო და სიხარული! — მიესალამა მზის სხივი ვარდს და მოეხვია მის ყლორტებს სიყვარულით.

— გმადლობთ, გმადლობთ, ჩემო საყვარელო სხივებო, გმადლობთ, რომ არ დამივიწყეთ ოოპ, დიდხანს-კი მომიხდა თქვენი ლოდინი! რომ იკოდეთ, როგორ მკიოდა, როგორ ვიყავ მოწყენილი და დანალღლებული თქვენ მოლოდინში! — მიუგო ვარდმა და სიამოვნების ნიშნად აათრთოლა თავისი ყლორტები, რომლებსაც მზის სხივები დაჰქათქათებდნენ.

— ფიქრი ნუ გაქვს, ისე მალე მტერი და დუშმანი მოგიკვდეს, როგორც მალე შენ შეიმოსო და გალამაზდე! — უპასუხეს სხივებმა.

— დრო არ არის თუ, გენაცვათ! მთელი ზამთარი შიშველი ვიყავ, ძარღვები მომიღუნდა, ყინვამ ლამის თან გადამიტანა; გამთოშა, მეგონა: გაზაფხულს ველარც-კი დავესწრებოდი!

— რას იზამ, გენაცვა, ყველას თავისი დრო აქვს. სამაგეროდ დაისვენე და ახლა ახალი ძალ-ლონით გადიფურჩენები, შეიმოს ბი, გალამაზდები!

— შრრრ... — დაიშრიალა ნიავმა, შეატოკა ვარდის შტოები და მიყუჩდა, თითქოს მის ძირში მიიმალა.

— წრიპ! წრიპ! წრიპ! — დაიწრიპინა ბელურამ და კობტად შემოჯდა მის კენწეროზე. საიდანღაც, შორს, შორს, ცის კიდურიდან ტორაოლას ხვა მოისმა; სახლის ჭერიდან მერცხალი ჭიკჭიკებდა.

კანკალებდნენ შვის სხივები ვარდის ყლორტებზე; ვარდი კი ათრთოლდა, გაიზმორა უკანასკნელად, რომ ზამთრის ძილი გადაებერტყნა, და მეტის-მეტი სიამოვნებისგან აცრემლდა.

სტიროდა ჩვენი ვარდი და იმავე დროს იცინოდა კიდევ. მისი ცრემლები სიხარულის ცრემლები იყო, მისი ღიმილი-კი მადლობა გაზაფხულისადმი.

შვის სხივები გარშემო ეხვეოდნენ, ბელურა-კი ხან ერთს შტოს მიაშტერდებოდა, ხან მეორეზე გადაფრინდებოდა. ის ეძებდა პატარა ჭიებს, ეწინოდა არ ეწყენინებინათ ვარდისათვის, არ შეეწუხებინათ მისი ყლორტები; და ვაი იმ ჭიას, რომელსაც-კი მოჰკრავდა ხოლმე ის თვალს.

— გამადლობ, გამადლობ შენც, ჩემო ბელურავ, საძაგლები ელიან ჩემს ფოთლებს, რომ კბილით დაჩხვლიტონ და გამამწარონ! — ემადლიერებოდა მზრუნველ ბელურას ვარდი.

— მე ვიცი ამათი! ერთი რა არის, ერთსაც-კი არ გავაქაქანებ შენს ყლორტებზე. მერე ახლა, რომ იცოდე როგორ მომშივდება ხოლმე ფუსფუსში; ბევრი სამუშაო მაქვს: სად ბუმბული უნდა ვიშოვო, სად ჩალა და სხვა-და-სხვა სარბილობელი. ბუდეს ვიკეთებ, ვარდოჯან, ბუდეს! მიუგო ბელურამ და ბუდის ხსენებაზე სიამოვნებით დაიბარტყუნა ფრთები გვერდებზე.

— ღმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროს და შეგასწროს შვილების ნახვას, — დალოცა ვარდმაც თავის მხრივ.

* * *

მზე თან-და-თან დასავლეთისაკენ იხრებოდა და ნელ-ნელა სწურავდა თვის სხივებს. ბალს, რომელშიაც ჩვენი ვარდი

იღგა, ნელ-ნელა ჩრდილი მოეფინა. ფრინველების გაღრმობა
თან-და-თან უჭრდებოდა.

— შშვიდობით, გენაცვა, შშვიდობით დილამდე, დილაზე
კი ისევ აღრიანად გეწვევი. სალამო ხანია, დროა ახლა ჩემმა
დამ გამოისიერნოს ცის ლაქვარდზე!—გამოესალმა შზე ჩვენს
ვარდს, მთელი დღის მუსაიფის შემდეგ, გადაჰკოცნა უკანას-
კნელად მისი ყლორტები და მიიკრიფა სხივები დასავლეთი-
საკენ.

— შშვიდობით, შშვიდობით, ჩემო სიცოცხლე!—გააყოლა
შშვიდობა ჩვენმა ვარდმა, შეიშმუშნა სალამოს გრილ ნიავეზე
და, თითქოს მოიღალაო, ოდნავ დახარა თავი.

შესწყდა ფრინველთა გალობა.

მიუყრდა არე-მარე. ცოტახანს ბინდმა წაგრაგნა დედამი-
წა, მაგრამ ის მალე გაფანტა ცილამ გადმოფენილმა ოქროს
შუქმა. ეს შზის დაიას შუქი იყო. მობრძანდებოდა მთვარე,
მოსკურავდა ცის ლაქვარდზე; ლამაზი, ოქროს სახიანი, ოქ-
როს სხივებიანი, მორთული ლაქვარდი ცის კაბით რომელიც
მოციმციმე ვარსკვლავებით დაეწინწყლა. მას თან მოჰქონდა
მშვენიერი სიზმრები. ის ამ სიზმრებს სხივებთან ერთად ჰგზა-
ვნიდა ძირს დედამიწისაკენ, ყვავილებთან, ამწვანებულ მდე-
ლოსთან... და რასაკვირველია, არც ჩვენი ვარდი დაივიწყა.

მართლაც, ჩვენს ვარდზედაც დაეშვა ერთი სხივი, გადა-
უარ-გადმოუარა მის ყლორტებს და ოქროს თმასავით გადაეშა-
ლა ზედ. შეეხვია ჩვენი ვარდი საამურს სიზმრებში, შეეხვია
ოქროს თმაში და აულიღინდა გული:

დილით ვერცხლით ვიმასკია,
სღამოთი ოქროს ფერად,
ღმერთო, ღმერთო, რატორ მანდა
კადაუიქვე მთლად სიმღერად.

აკოკრდება, კადაშლება,
მიუღოცავ ზამბახს, იას,
ბულბულიც ხოხ მოფრანდება
და დამისხებს ტია ტიას!

სად გინდათ, რომ არ წაგიდე,
ვინ გინდათ, რომ არა ვნახო,
გაზაფხული, გაზაფხული!
უკელას მინდა შივამახო!

სახლში შევალ—შექა შემაქვს,
გულზედაც ვარ მაკონილი,
მიუვარს მზე და მიუვარს მთვარე,
მიუვარს წყაროს მოძახილი.

უკვილთ შევეს შესახან,
უკელა მაქებს და მნატრულობს,
ვინც მოშწვევტავს, მისი გულიც
გაზაფხულებრ თაიგულობს!

ლილინებდა ჩვენი ვარდი, ღლინებდა სიზმარში და თან.
ილიმებოდა. მის მოშწვანო ყლორტებს ყოველ გალიმებაზე
ამოუფეთქდებოდა ხოლმე პატარ-პატარა მოშწვანო კვირტები,
ჰხედავდა ამას ვარდი, ეალერსებოდა კვირტებს და წაბალისე-
ბული უფრო და უფრო უმატებდა სიმღერას:

ვიმოსება შწვანე კაბით,
თავს დავიურა წითელ დაღაღს,
ვენაგვადე გაზაფხულსა,
ვენაგვადე იმის ძაღს!

ვიდრე მთვარე სამხრეთისაკენ გადაიხრებოდა და მიიმა-
ლებოდა, ასეთ ტკბილ სიზმრებში და სიმღერაში იყო ჩვენი
ვარდი.

* * *

შრრ... შრრ... — დაიშრილა განთიადის ნიავმა და შეა-
რხია ვარდის ყლორტები: ვარდს გამოეღვიძა, შეიშუშნა,

მიათვალ-მოათვალიერა თვისი შტოები და დაინახა, რომ მწვანედ ამოფეთქებულ მის კვირტებს მარგალიტის ცრემლები მოსხმოდა—ეს დილის ნამი იყო, სიხარულის ცრემლები, სიზმრის ღიმილი...

— ჩემკენ მობრუნდი, ჩემო კარგო, ჩემკენ! აბა შემომხედე შენ საყვარელს!

ჩამოეხმაურა ამ დროს მალიდან მზის სხივი და გადაჰკოცნა ვარდის ათრთოლებული ყლორტები.

— დილა მშვიდობისა, ჩემო ათრთოლებულო ვარდო, დილა მშვიდობისა!

— რომ იცოდე რა კარგი სიზმრები მიჩვენა შენმა დაიამთვარემ, რა გულ-კეთილი ყოფილა, რა ლამაზი!

მიეგება თავის მხრივ ვარდიც ქათქათა მზეს და სიამოვნებით მიგრიხა თვისი შტოები სხივებისაკენ.

სხივებმა სიყვარულით მიუალერსეს ახლად ამოსულ მწვანე კვირტებს, ჩააშუქეს მათ პატარა გულში, დაადნეს ზედ დილის ნამი და ნელ-ნელა, ნაზად და ფრთხილად გადაუშალეს მწვანე ტურები.

ოჰ, რა აღტაცებაში იყო ამ დროს ჩვენი ვარდი, როგორ ეკვროდა მზის თბილ სხივებს, როგორ აწვდიდა მათ ერთი მეორეზე თვის პატარა შტოებს! კვირტები-კი იშლებოდნენ, თითქოს ერთი მეორეს ეჯიბრებოდა და უქარგავდნენ მწვანე კაბას ჩვენ ვარდს.

მთვარის სიზმარს მზე მისრულებს,
ტბილი სიზმარი ცხადა,
მთვარეა ღამის, დღე-კი მზის,
ჩემო გამხდელა, გადა!

მღეროდა ვარდი აღტაცებული. მას ეხმაურებოდა ბუჩქებიდან შაშვი. უის ტატნობიდან ქოჩორა ტოროლა და მიხდვრებიდან ოფოფი...

ასე გაატარა ვარდმა მთელი აპრილი: ღამე ოქროს მზისაში
 რის ღამაზე სიზმრებში იძინებდა, დღისით კი მზის ვერცხლის
 სხივებთან ლალობდა, მზიარულობდა. ღამის სიზმარი დღისით
 უცხადდებოდა ხოლომე, და არ გასულა დიდი ხანი, რომ ის
 უკვე მწვანე ფოთლებმა დაჰფარეს. მალე კოკრებმაც ამოჰყვეს
 თავი და დაიწყეს ღიმილი წითელი ტუჩებით.

* * *

ტავ, ტავ, ტავ, ტავ!
 ბუღბუღი ვარ სამაისო,
 ტურფა ვარდის შეგობარი,
 გაზაფხულის სხაღისო!

ტავ, ტავ, ტავ, ტავ!
 თუნდება და მოდის დილა,
 ვარდს ვარწყვ და ვარდზე ვმდკერი,
 გაფურჩქნაღა, გადაშლიღა!

ტავ, ტავ, ტავ, ტავ!
 განთიადი, განთიადი,
 შეგობრებს, აბა ბანი...
 გადაშლიღა ჩვენი ვარდი!

ეს ბუღბუღლის სიმღერა იყო. ღალის ფრად გადაფურჩქ-
 ნილ ვარდის შტოდან მიწყრიალეღბდა მისი ხმა შორით-შორს
 და ატყობინეღბდა მთა-მინდორ-ველს, რომ მაისის ტურფა დი-
 ლამ უკვე გადაშალა ჩვენი ვარდი, რომ ამ დილით ის პირვე-
 ლად დღესასწაულობდა თვის აყვავეღბას, თვის გადაფურჩქნას
 და სანატრელ წუთს

ოფოფ-ოფოფ — ბჰბჰ-ბჰბჰ!

ბჰბჰ-ბჰბჰ! ასტუღა ტუღში,
იადონმა ფრთა გაშალა,
შაშვიც უმტვენს ხშიარ ბუნჭებში!

კაჭკაჭ-კაჭკაჭ! — წი-წია!

აქ კაჭკაჭი — იქ ბელურა,
ბიჭო გოგია! ბიჭო გოგია!
მოლაღურმაც მიაშურა!

ღუღუ-ღუღუ-ღუღუ-ღუღუ!

უხმტკბაღებთ იმთ ტრუღი,
ამღურდა და ახმურდა:
ჭაღა, ვეღა, კორღა, ქეღა!

დიად, ეწია ვარდი თვის სანატრელ გულის წადილს, აუ-სრულდა თვისი სიზმრები, თვისი ნატვრა. ის უკვე შწვანე კაბით შიმოსილი, წითლად გამოიყურება ბალიდან. მაისის დილის ცვარს მზე მარგალიტით აბჰყვრიალებდა მის შტოებზე და ამ დილით პირველად მიაწოდა მან თვისი თაიგული გაზაფხულს.

„იმღერე, იმღერე, ჩემო ბუღბუღო!“ ეჭურჩულებოდა ის ნაცრისფერ პატარა ჩიტუნიას თვის შტოებზე და მის ხმას ატანდა თან თვის სიხარულსაც. რომ ნიავს მოეფინა იგი გაზაფხულის გულზე.

* ტიაჟ, ტიაჟ, ტიაჟ, ტიაჟ!

დიღა, დიღა, დიღა, დიღა!

ადექით და იხზუღეთ:

ჩვენი ვარდი გაფურჩქნაღა!

მღეროდა ბულბულიც და ეძახოდა ვარდისა კენჭ-მეფეც. ვისაც კი მისი წკრიალა ხმა ესმოდა, ვისაც სურდა დამტკბარყო მათის ტურფა დილით და ჩვენი ვარდის სიხარულით.

„ჩვენი ვარდი! ჩვენი ვარდი!“ ბანს აძლევდნენ ბულბულის წკრიალა ხმას ყოველი კუთხიდან: ქალა, მთა, ტყე, მინდორი და მთელი ამღერებული გაზაფხული!

ირ. ევდოშვილი.

ო ბ ლ ე ბ ი.

I.

პრილის დილა იყო. შუე ჯერ არ ამოსულიყო, ხოლო მის მომლოდინე ლაქვარდოვან ცის კამარას აღმოსავლეთისკენ ღიმირლი მოსვლოდა და სახე-აწითლებული, ახლად ახვერდებული, ნამის წვეთებს ხარბად სრუპავდა. ვაკე ადგილებს აქა-იქ წისლი ადგათ; მთებსაც ნაცრის ფერის ყაბალახით წაეკრათ თავი... ჯერ არც ერთ ხეს არ გაეშალა სრულად ფოთლები; ისე კი ძალიან ჩქარობდნენ მწვანედ მოკახმვას. სოფელი ჯერ კიდევ კარგად ვერ შეცურებულა მწვანედ მობიბინე ხეების ფოთლებში. ამისათვის იყო, რომ ეზოებში, საითაც უნდა გაგებდათ, ყველგან მიაწვდნდით თვალს. ირინემაც პირველ-გახედვისათანავე თვალი მოჰკრა კარგა შორს მობინადრე მებობლის ცოლს ღონიკას და მაშინვე გულში ეკალი მოხვდა.

— დასწყევლოს ღმერთმა მაგისი ადამიანობა: არ შეიძლება, რომ ჩემი მუშის სახლიდან გასვლა გამოეპაროს... — ჩაილაპარაკა თავისთვის და ბოსელში შევიდა ხარების გამოსაყვანად. იქ დიდხანს არ დაჰგვიანებია. გამოსვლისას, რაკი დაინახა, რომ სანდრო ჯერ არ გამოსულიყო, მოფერებით დაუძახა:

— შეილო, სანდრო, გამოდი, გენაცვალოსს დღესაშენისს
ნუ იგვიანებ...

— მე კი გამოვალ, მაგრამ ეს ბიჭი რომ ვერ ავაყენე,—
მოისმა სახლიდან სანდროს ხმა.

— არ გაუწყრე, შეილო, არ ატირო, თვარა სულ არ წა-
მოგყვება ეგ შერცხვენილი ეგა,— ისევ დაუძახა ირინემ და
ხარების ხეზე მიბმის შემდეგ თვითონ შევიდა სახლში ნიკას
გასაღვიძებლად. კარგა ხნის ხვეწნის შემდეგ ნიკამაც იკადრა
ლოგინიდან აბრძანება და, რაკი დარწმუნდა, რომ დედაცა და
ძმაც ერთობ ტკბილად ეპყრობოდნენ, თვითონაც შერცხვა.
ქუჭყუნნი დაიწყო და მხოლოდ უსიამოვნოდ იკითხა:

— რომელ ყანაში უნდა წავიდეთ დღეს?

— აი იქა, შეილო, გუშინ რომ იყავით; აკი ჯერ არ გა-
გითავებიათ ხენა. ქვიანი ადგილია და თუ დროზე არ დავხა-
ნით, მერე გაგვალავს და რა გვეშველება,— ტკბილად ეუბნე-
ბა დედა.

სოცა ხანში სამთავე დედა-შვილი დერეფანში იყვნენ და
დაულულულ ხარებს კავ-ულელს ადგამდნენ.

მზე უკვე ამოვიდა. მოელვარე შუქები დაუბრკოლებლივ
გამოაძვრინა ხეებს შუა და აღმოსავლეთის მხრივ ყველაფერი
მოაგვარაყა. სანდრომ, რომელიც საბრეს სინჯავდა, სხივთა
კონას თვალი გააყოლა და ბრწყინვალე მზეს მიაცქერდა, მა-
გრამ თვალი ვერ გაუსწორა. ქუთუთოები აუთართოდნენ,
თვალეების გუგები აუწყალდნენ. ნიკა ხარებს უდგა წინ და
ხან ერთს მოუფუჩნიდა ყურის ძირებს და შუბლს და ხან მე-
ორეს. დედა კი საუზმეს უმზადებდა შვილებს და თან ფიქრო-
ბდა: „ღმერთო, გმადლობ, რომ ერთ უბედურებაზე მეორე არ
დამიმატე და საწყალ ობლებს ასეთი კეთილი გონება ჩაუნერ-
გე... როგორ ვიფიქრებდი, თუ ასეთი დამჯერენი და გამგო-
ნენი იქნებოდნენ... ვმადლობ შენ ძლიერებას, რომ სულ არ
მოიძულე ჩემი ოჯახი.“

ირინეს ქმარი ამ ზამთარში მიიცვალა და ოჯახი უმაჰაკა-

კოდ დარჩა; თოთხმეტ-ხუთმეტის წლის სანდრო თუ გაუხდებოდა პატრონად. სანდროც ჯერ-ჯერობით მაინც ერთგული იყო, და სწორედ ამისათვის იყო, რომ ირინე ყოველთვის ღმერთს მადლობას უძღვნოდა.

— გამარჯობა თქვენი, — მოესმა ღერეფნიდან ქალის ხმა. ირინე მაშინვე მიხვდა, თუ ვინ იყო, და სიბრაზემ აიტანა. „ვინ ეხვეწებოდა ამ კუდიანს, რომ გაუთენებლივ კარს მომადგაო,“ გაიფიქრა.

პატარა ნიკას ასე ეგონა, რომ მოსალმება მას არ შეეხებოდა და „გაგიმარჯოსო“ თვითონ კი არ უთხრა, — სანდროს დაუძახა:

— ბიჭო, დონიკამ გამარჯობაო, და უთხარი რამე.

ამასობაში ირინეც გამოვიდა კარში და ნიკას ამგვარმა სიტყვებმა ყველანი გააცინა. სალამის შემდეგ დონიკა ღერეფანში დაჯდა. მაღალ-მაღალი იყო, გამხდარი, ნაცრის ფერი კაბა ეცვა. ჩამოგრძელებული, თითქოს გვერდზე მოქცეული ნიკაპი და ყურები თავსაფრით აეხვია; ფეხებზე დაფხრეწილი წულები ეცვა; ხელები გულზე დაკრეფილი, აქეთ-იქით ილღიებში ამოედო — სიცივეს არიდებდა. დონიკამ, როცა გაიგო, თუ რომელ ყანაში მიდიოდნენ ირინეს შვილები სახნავად, ჩაილაპარაკა:

— ხელი მოგიმართოს, შვილო, ღმერთმა. — ივარგეთ, მტერი არ გაახაროთ...

— იქნება, ირინე, ერთი ორი ღერი წუმწუმა მასესხო: შემომელთა და არ მიყიდნია, — სიტყვა დონიკამ. მაგრამ ირინემ უსერიც არ ათხოვა — ვითომ არც კი გაუგონია, და თავისი საქმე განაგრძო.

სანდრო და ნიკა თითქმის მზად არიან, კიდევ ცოტა ხანი და კიდევ წავიდნენ. დონიკა გრძნობს, რომ არავინ აქცევს ყურადღებას, მაგრამ მაინც ლაპარაკობს:

— სწორედ კაი ქენი, ჩემო ირინე, რომ სანდროს სკოლაში სიარული მიატოვებინე...

— რის კაი, ქალო; მაგი ჩემმა მტერმა გაიგონოს, რომ ასე ღმერთი არ გაგვწყრომოდა, სკოლიდან როგორ გამოვიყვანდი.

— ერთი შენც ამბობ რაღა... შენა გგონია, რომ რამე სასარგებლოს ასწავლიან მაგ კლასებში? მტერი არაა ჩემი მტერი!.. აი გუშინ უთქვამს მასწავლებელს ბავშვებისათვის — ხვალაო, დღეისთვის, კალებში სასეირნოდ უნდა წავიყვანოთო... იქაო : ყვავილებს ნახავთო, პეპლებს დაიჭერთო... და კიდევ რაღაც ასეთი სისულელეები... ჰო და ესაა რაიმე სასარგებლო მინდორში სირბილს თუ მასწავლებელი უნდოდა, ესეც არ მეგონა. მაგისათვის უნდა ვაძლიო მასწავლებელს ფული? დასწყევლოს ღმერთმა. ყველაფერი ფულის მახეა ჩვენს დროში.

ამ ამბის გაგონებაზე სანდრომ რაღაც უსიამოვნება იგრძნო, სახე შექმუხენა და წყენით ჰკითხა დონიკას:

— ჩვენ ქალაში მოჰყავს ბავშვები?

— ჰო, შვილო, აგრე მითხრა ვანომ ჩემმა, თვარა მე რა ვიცი.

სანდროს ახლა უფრო ეწყინა და წარბები დახარა. სახრე მიწაზე დააბჯინა და გაჩერდა.

— ჰე, შვილო, რას უყურებ; მზადა ხართ: წადით, — უთხრა დედამ.

— არა, მე ვერ წავალ, — ჩაილაპარაკა სანდრომ.

— რაღა, შვილო, რა იყო?

— იქა... მასწავლებელი მნახავს, და არ მინდა.

— რაღა, შვილო, რისთვის? აქამდე ძალიან გიყვარდა!..

— ახლაც არ მძულს, მაგრამ... მრცხვენია მისი ნახვა...

— როგორ თუ გრცხვენია: ბავშვი ხომ არა ხარ?

— დამიწყებს კითხვას, რად მიანებე მასწავლებელს თავიო... და მე შემრცხვება. ვერ შევხვდები... ვერ წავალ იმ ყანაში...

— ღმერთო მომკალ ახლავე, — იტყვიცა ლოყაში ხელი

ირინემ, — შენ ხელა კაცი და ასეთი სირცხვილი ვის მფასწრე ბია!... გუშინწინ რომ ქენი კიდევ — მასწავლებელი დარჩებო- რიდან მომავალი და, რომ პირდაპირ არ შეგხვედროდა, ცხრა მთა მოირბინე...ვის გაუგონია ასე!...

თან გულზე სკდება ირინე და ფიქრობს: «ვინ ეხვეწებო- და ამ ფეხებ-გასახმობ კუდიანს, რომ ამ დილაზე მოწანწალდა და ეს ახალი ამბავი მომიტანა? გამოწყობილი ბავშვები სამუ- შაოზე მომიცდინა»...

დიდი ხვეწნისა და მუდარის შემდეგ სანდრო დათანხმდა ყანაში წასვლაზე, მაგრამ იქ კი არა, სადაც გუშინ იყო... სულ სხვაგან წავიდა, ისეთ ადგილს, სადაც დარწმუნებული იყო, რომ მოსეირნე მასწავლებელ-შეგირდები ვერ შეეყრე- ბოდნენ.

რა იყო, შე კურთხეულის შვილო, არ გეთქვა ეგ ამბა- ვი, არ იქნებოდა?! უსაყვედურა ბასვშევების გასტუმრების შე- მდეგ ირინემ დონიკას.

— რას ვიფიქრებდი შე ენა-გასახმობი, თუ ასე იქნებო- და, თვარა როგორ გამიწყრებოდა ღმერთი!.. უპასუხა ცოტა არ იყოს შერცხვენილმა დონიკამ და დაუმატა: მაგრამ ის გა- სახარებელი ნამეტანი მორცხვი კი გყავს...

«შენ მუდამ შხამიანი ენა გქონდა და შენი კარგიც მუ- დამ ავიაო.» უნდოდა ეთქვა ირინეს, მაგრამ თავი შეიმავრა.

II.

ის ადგილი, სადაც დღეს სახნავად სანდრო წავიდა, მდებარეობდა მდინარის პირას. ამ ადგილს ერთის მხრივ საჩენელივით აყრილი ტყე საზღვრავდა. ეს ტყე მშვენიერი საფარი იყო და სანდრომაც იმისთვის მიაშურა. მეორე მხრი- დან მთელი ქალა სჩანდა და მოსეირნე მასწავლებელ-შეგირ- დებს ადვილად შეამჩნევდა და, თუ მისკენ წამოვიდოდნენ, თავის დროზე კიდევ დაიმალებოდა ამ ტყეში.

კარგად მომზეებული იყო. ზამთარში დასუსტებული კონელი უკვე გამოფენილიყო და ზურგის თობობასთან ამწვანებულ ბალახსა სძოვდა. ათასნაირი ჭია-ლუჯა მზის სხივებს არ დაეყენებინა თავიანთ სოროებში და კარში გამოსულნი აქეთ-იქით დალოლავენდნენ... პეპელები განუწყვეტლივ ფარფატებდნენ; ფუტკრებიც არხეინად დალულუნებდნენ და ახლად გაშლილ ყვავილებს გულის სიღრმიდან სიტკბოებას სწუწნიდნენ... ჩიტების ქრიაშული განუწყვეტელი იყო; მერცხლები წამ-და-უწუმ დასრიალებდნენ, ხან მიწას დასკიკიკებდნენ და ხან ზეცას,—ხან მინდორ-ველს ეკვროდნენ და ხან მდინარის ტალღებს ფრთებს უტლაშუნებდნენ... გაზაფხულის მკვირცხლ სხივებს ყველა და ყველაფერი გაეთბო და გაეცოცხლებინა. სანდრო და ნიკაც საერთო მხიარულებაში იყვნენ და სიამოვნებით განაგრძობდნენ მუშაობას. სანდრო კავს ეკიდა; ნიკაკი ხარებს უძღვებოდა წინ და თან ისე არხეინად მილილინებდა, რომ ცა ქუდად არ მიაჩნდა და დედამიწა ქალამნად.

ორთავე ძმებს მამის სიკვდილი და ამის გამო გამოწვეული მწუხარება გულზე ლოდად აწვით და მუდამ სიხარულის უწამლავდა, მაგრამ დღეს კი ამ თბილმა და მშვენიერმა დღემ თითქოს დაავიწყა ორივეს მწუხარება. ნორჩი, გაუფურჩქნელი ძალ-ლონე და სიციოცხლე მძლავრად სცემდა მათ არსებაში და გამოსავალს ეძებდა. თავიანთ თავისთვის შეუმჩნევლად ღიღინებენ... მართალია, მტრედებივით მოლულუნეთ ხშირად აგონდებოდათ განელილი უბედურება და მყისვე ხმას გაიკმენდნენ, მაგრამ ეს დროებითი იყო, და ისევ მალე ივიწყებდნენ... სულითა და გულით ეძლეოდნენ ირგვლივ გაბნეულ სიხარულსა და სიციოცხლის ნაკადულის ჩქეფებს.

იმ არე-მარეზე მარტო ისინი არ ხნავდნენ,—სხვა გლეხებიც აშავებდნენ ყამირსა და სახრეს ტლაშა-ტლუში გაპქონდა ხარების ზურგზე.

— ვასწი, შენი ღმერთისა, ვასწი,—გასძახოდა ხარებს სანდრო და, სახრის მსუბუქად და მოხდენილად გატლაშუნე-

ბის შემდეგ, კავს დაეყრდნობოდა, და როცა იგი ჩაეხედებოდა, ღრმად ჩადიოდა—სიამოვნებას გრძნობდა.

— სანდრო, მოდი კიდევ მოვეცილები კავს და მოვახვნივინებ, — წამ-და-უწუმ ეხვეწებოდა ნიკა ძმას.

— ვერ დაუმაგრდები, ბიჭო: წელანდელივით წაგაქცევს და რამეს იტყენ...

ნიკას საშინლად უნდოდა თვითონ მოკიდებოდა კავს, რამდენჯერმე კიდევ სცადა, მაგრამ ვერასოდეს ვერ გაიმარჯვა, სულ ყოველთვის ყირამალა გადაიყვანა კავმა. ერთობ ჯავრობდა, რომ მეტი ღონე არა ჰქონდა, მაგრამ თავს აიძულებდა, რომ მალე მოლონიერდებოდა.

— გამარჯობა, ბიჭებო, თქვენი, — მიესალმა ძმებს გლეხი, რომელიც ტყეში მიმავალ ბილიკით გამოვიდა.

— ღმერთმა გაგიმარჯოს, — უპასუხა მორცხვად სანდრომ.

— ივარგეთ, ბიძია, ივარგეთ: ნუ დაავსებთ მამითქვენის ოჯახს... გვარიან ხელ-მომთბარად დაგტოვათ იმ ცხონებულმა და არაფერი დააბნოთ; ქკუით იყავით, — ეუბნებოდა პატარებს ღიმილით გლეხი და თან სიამოვნებით უცქეროდა მათ მუშაობას. ზურგზე წამოკიდებულ ორ-კონა ჩალას მარცხენა ხელით აკავებდა, მარჯვენაში კი დოქი ეჭირა; ფეხებზე ქლანნები ეცვა, ახალოხის კალთები აქეთ-იქით შემოეყეცა, თავზე ნაბდის ქუდი ეხურა.

სანდრო და ნიკო გლეხის ასეთმა ქცევამ რაღაც სირცხვილში და თან სიამოვნებაში ჩაავდო, ორთავემ იგრძნეს, რომ საჭირო იყო გაჩერება და გლეხის მოსმენა, და ასეც მოიქცნენ.

— ეჰე, ერთი შეხედე მეტივეს! წამოიძახა ნიკამ, რომელსაც ხშირად ეჭირა თვალი მდინარისაკენ. სამივემ იქით გაიხედა. მდინარე მედიდურად მოიზლახნებოდა, ამღვრეულ ზვირთებს ხან დაბლა დაუშვებდა; ხან კი, თითქოს გაიბერაო, მაღლა ასწევდა. თან ისენაირად მოდუღუნებდა და გულზეიადად გამოიყურებოდა, რომ გვეგონებოდათ ვილაცხე გულ-

მოსულიაო. მეტივენი კი სრულიად არ ეპუებოდნენ და თავი
 ანთ ტივის უშიშრად მიაკურებდნენ. ორნი იყვნენ. კობტად
 დამკლავებულთ ტივის შუა ადგილას ბარგი-ბარხანა დაელაგე-
 ბინათ და თვითონ კი ტივის აქეთ-იქით თავებში დამდგარი-
 ყვნენ. თან ისე გაბედულად და ლამაზად უტლაშუნებდნენ
 მდინარის ზურგს ორთაყვირებს, რომ სწორედ შეგშურდებო-
 დათ. დრო-გამოშვებით მათ სიმღერასაც გაიგონებდით.

— რა უოჩალად მოდის, — სთქვა ღიმილით გლებმა.

— მეტივეჯან... მეტივეჯან... ვასძახოდა ნიკა და მდი-
 ნარისაკენ მირბოდა. მაგრამ ჩქარმა ტალღებმა მალე გააშო-
 რეს იქაურობას მეტივენი თავიანთი ვეებერთელა ტივით.

გლებმა ბოლოს სანდროს დარიგება მისცა, რომ ნიკა
 მოერიდებინა მდინარისათვის და თავისთვის წავიდა.

პატარეებმა მუშაობა განაგრძეს. რადგან ხარებს სულ არ
 სჭირდებოდა წინ გაძლოდა და კვალში ჩაყენება, ნიკაც მალე
 განთავისუფლდა და პეპელებს აედევნა. თუმც ფეხშიშველა
 იყო, მაგრამ ამას რას დაგიდევდათ: კალიისავით დაბტოდა
 ჩირგვებში.

შუადღისას დედამ სადილიც მოუტანათ. აუწერელი იყო
 დედის სიხარული, როცა ნახა, რომ სანდროსა და ნიკას მუ-
 ყაითად ემუშავნათ და კიდევ საშრომლად დიდი სურვილი
 ჰქონდათ.

III.

შეე კარგად ვადიწია. სანდრო გულ-დამშვიდებულია.
 აქამდის ფიქრობდა, რომ მასწავლებელი და ყველა ამხანა-
 გები შესაძლებელია ქალიდგან მომადგნენო; ეს ერთობ აეჭვე-
 ბდა და მზადაც ჰქონდა ამ შემთხვევისათვის თავ-შესაფარი.
 ახლა სრულიად დაწყნარებულია. „ახლა უკვე მოსრულებული
 გქნებათ სეირნობაო,“ ფიქრობს და გულ-დამშვიდებული გა-
 ნაგრძობს მუშაობას...

სოციალური იუოს კიდევ აგრილდა. მდინარემ ცივად მიიღო მისი სისუნთქა და ეს ამონასუნთქი ცივ ბორიოდ მოედო ნაპირებს. ჰია-ლუამ თუ ბუზ-პებლებმა თბილ ბინაზე იწყეს ფიქრი; საქონელიც მყუდრო ადგილებისაკენ მიიწევს. ვერც ჩვენი მუშები არიან მაინც-და-მაინც კარგ გუნებაზე: სიგრილვე არ ეამათ, მაგრამ მუშაობას კი განაგრძობენ.

— ბიკო, სანდრო, ე რალაც ბავშვების ხმა მომესმის ტყიდან, — სთქვა ნიკამ და ყურები სტკვიტა.

— ალბად ფხალის საკრებად წამოსული გოგონები იქნებიან... სვინტრი, ჰინტარი, ქათმისქონა — მეტი რაა ახლა ტყეში... ევალაც ბლომადაა, — უთხრა ძმას მშვიდად სანდრომ და ის იყო მუშაობა უნდა განეგრძო, რომ ამ დროს რალაც ექვმა გაურბინა — მასწავლებელი არ იყოსო. ხარები შეაჩერა და კარგა ხანს ტყისკენ იტყირა, მაგრამ იქ არავინ სჩანდა; ხმები კი თანდათან ხშირად მოისმოდა. ბოლოს რამოდენიმე ბავშვიც გამოხტა ტყიდან. სანდრომ მაშინვე იცნო ისინი და მთელი არსება მოეწამლა: დაიბნა, შერცხვა და თავი ჩაღუნა. „მუშაობას განვაგრძობ და ყურადღებას არ მომაქცევინო“, გაიფიქრა და ხარებს გაუტლამუნა, მაგრამ გული კი უსქდება და სულ ტყისაკენ იხედება, თან თავის თავზე გაბრაზებული ფიქრობს: „მე სულელმა რაზე ვერ მივხვდი, რომ მასწავლებელი ტიტველ ქალებში არ წაიყვანდა მოსწავლეებს“... შეგირდების რიცხვი კი თანდათან მრავლდება. ხტიან, იცინიან: ზოგს შოლტი უჭირავს ხელში, ზოგს ყვავილები, ზოგი წამოწვა და ისვენებს, ზოგი კიდევ დარბის და სხვა. ბოლოს მასწავლებელიც გამოვიდა; უბრალო ბლუზა ეცვა, თავს ფაფანაკი ეხურა, ხელში ჯოხი ეჭირა. გარს მოსწავლეების გროვა ახვევია, რალაცებს უხსნის, ემუსაიფება.

სანდრო სულ დაიბნია, სირცხვილით იწვის, როგორ მოიქცეს არ იცის; დამალვა შეუძლებელია, უფრო შეამჩნევინ: გვიანიცაა. გაბრაზებულია; რომ შეეძლოს, მასწავლებელს და მის შეგირდებს ამ წუთში გაელეტს. ნიკას კი თვალეები გაშტერებია და ბავშვებს გულ-დაწყვეტილივით უყურებს.

— აქ მოდი, ბიკო: ნუ იხედები იქით, — უძახის, ჩემად კბილებს კრაქუნით სანდრო, მაგრამ ნიკას არ უხედავს, ცუცრუ საც არ უგდებს და ეს უფრო ასივებს გულზე სანდროს. ნიკამ რამოდენიმე ბავშვი უკვე იცნო და იძახის:

— ეჰე... ეს კობტაა... — ის კი ლაღო, ის — ჩვენი პეტო.

— ბიკოს, ეს ვინ არის, რომ ხნავს აქა? ჩვენი სანდროა? წამოიყვირა ერთმა მოწაფეთავანმა ამხანაგების გასაგონად. იმათაც ყურები სცქვიტეს.

— წავიდეთ, ბიჭებო, ვნახოთ, — დაიძახა მანვე და უცებ კარგა მოზრდილი გუნდი შეგირდებისა სირბილით გამოეშურა სანდროსაკენ. მათი დანახვა სანდროსათვის თავზარ-დამცემი იყო მაგრამ რა უნდა ექნა, ბედს უნდა შერიგებოდა, მით უმეტეს, რომ შეგირდების მისვლის არც ისე სცხვენოდა.

— გამარჯობა სანდრო, გამარჯობა! — სეტყვასავით დაუშინეს საღამო.

— გაგიმარჯოს, გაგიმარჯოს, — ეუბნება ყველას და თანაც გულში ფიქრობს — იქნებ ღმერთმა იპრიანოს და მასწავლებელმა აქეთკენ არ ქნას პირო; — და ერთის თვალით რომ ყოველ ამხანაგებს უცქერის, მეორეთი მასწავლებელს გაჰყურებს. შეგირდები ზელად შემოეხვივნენ ხარებს და გააჩერეს; სანდროც ღიმილით დაემორჩილა ამას. ამ დროს დანარჩენმა ბავშვებმაც შეამჩნიეს სანდროს გარშემო შეკრებილი ამხანაგები და კიდევ მეორე გუნდი გამოეყო მასწავლებელს; მალე მასთან მხოლოდ რამოდენიმე მოსწავლე-ღა დარჩა.

— რა ამბავია იქა? — იკითხა მასწავლებელმა და, როცა გაიგო რაშია იყო საქმე, თვითონაც სიამოვნებით გამოეშურა სანდროსკენ.

უკვე აშკარა იყო სანდროსათვის, რომ აუცილებლივ მასწავლებელს უნდა შეხვედროდა და კიდევ მოიკრიბა უქანასკნელი სითამამე და მის მოსვლას ელოდა. სხვასთან ერთად ის გარემოებაც აგდებდა სირცხვილში, რომ ცუდად ეცვა; მაგრამ რა უნდა ექნა... მართალი რომ ვსთქვათ, შეგირდების

მოსვლის შემდეგ არც ისე სცხვენოდა სანდროს. იმათ ^{თავითვე} მეტი სითამამე შესძინეს.

— გამარჯობა სანდროს, — ღიმილით მიესალმა მასწავლებელი და ხელი გაოწოდა ჩამოსართმევად. სანდროც ხელად მოწყდა ადგილიდან და ხელი ჩამოართვა. ყველას ღიმილი მოუვიდა; სანდროსაც ეღიმიებოდა.

— რას შვრები, სანდრო, როგორა ხარ? — მოფერებით ჰკითხა მასწავლებელმა.

— გამდლობთ, ბატონო... გახლავართ...

— სწავლას დაანებე თავი?

— დიად, ბატონო... მამა მომიკვდა და ოჯახი უპატრონოდ დავგრჩა...

— დედაშენს არ შეეძლო, რომ მუშები დაექირავებინა და დაემუშავებინა ყანები?

— არა, ბატონო: ბევრი დაგვიჯდებოდა და ჩვენ ჰკვებდაც არვინ დაგვიმუშავებდა...

— ეცადე, ძმავ, ეცადე. — უთხრა სიყვარულით მასწავლებელმა და თავზე ხელი გადაუსვა; მაგრამ ეს მითხარი — სწავლაზე არ გწყდება გული?

— მწყდება და მერე როგორ! მაგრამ რა ვქნა? დედამ მითხრა, ქართულ-რუსული წერა-კითხვა და ანგარიში გვარიანად იცი და ამით დაკმაყოფილდიო, — უპასუხა გულ-დაწყვეტილ სანდრომ მასწავლებელს.

მასწავლებელი კიდევ კარგა ხანს ემუსაიტა სანდროს, გამოჰკითხა ოჯახის მდგომარეობა და სხვა. სანდრო სრულიად მოხიბლა ამ გარემოებამ. ეგონა მასწავლებელი დასკინებდა; ნამდვილად კი აგრე გულ-მტკივნეულად და აღერსით შეხვდა. სანდროს რომ თავიდანვე ჰგონებოდა, მასწავლებელი აგრე მოექცეოდა, მის შეხვედრას როგორ გაექცეოდა, — პირ-იქით იმის ცდაში იქნებოდა, რომ შეხვედროდა. სრულიად დაუ მდა სანდროს სული და გული: დაწყნარდა; ახლა ისეთ გუნებაზეა, რომ საღამომდისაც არ მოსწყინდება მასთან

ლაპარაკი. თვითეულ მის სიტყვას ხარბად ყლაპავდნენ. მისჩერებოდა, უნდოდა სულსა და გულში ჩასძვროდა. მისი ლოს მასწავლებელი გამოემშვიდობა და მდინარისკენ წავიდა; შევირდებმაც სიმღერით მიაშურეს ლალად მოდუღუნეს; სანდრო და მისი ძმა კი თავიანთ სამუშაოზე დარჩნენ. შევირდების მდინარისკენ პირის გაბრუნება და სანდროს გულში რალაც სევდის სიმების აელერება ერთი იყო: მაშინვე იგრძნო მარტოობის დასაწყისი. რამდენადაც ისინი შორდებოდნენ, იმდენად უფრო ღრმად გრძნობდა, რომ მარტოდ რჩებოდა: ახლო მყოფთა თანაგრძნობა და გამხნევება აკლდებოდა. მოავგონდა, რომ ერთ თვე-ნახევრის წინ მათთან იყო, სწავლობდა, თამაშობდა და დღეს კი გამოთიშულია, მათი ამხანაგი არაა, სკოლა მისთვის არ არსებობს: დღეიდან აქ, ამ მინდორში დიდებივით უნდა იმუშაოს...

ყველა ეს წარმოიდგინა, თვალეზე ცრემლები მოადგა და წაიჩურჩულა: „მეკ იმათში უნდა ვიყო.“ მისდა შეუმჩნეველად ხელები გულზე დაიკრიფა და თვალებს ვერ აშორებს მიმავალთ. ისინი კი — შევირდები — იმღეროან, ჭიკჭიკებენ, შეჭხარაან ცასა და დედამიწას. „ნეტავი თქვენ, ნეტავი თქვენ,“ ფიქრობს სანდრო და თვალეები ცრემლებით ევსება: „მე თქვენგან გამოთიშული ვარ, გამოთიშული,“ ჩიფჩიფებს სლოკინით. შევირდების მხიარული სიმღერა გლოვის ზარია მის არსებაში. უზრუნველთა მოკისკისე ჰანგები თავს დასტირიან მის ობლობას. ასე მწვავედ და ასე ღრმად ჯერ არ უგრძენია სანდროს მარტოობა, ობლობა და ამხანაგებში გამოთიშვა. „მამილო, მამილო,“ ამოიზღუქუნა და უნუგეშოდ მიაშტერა ცრემლიანი თვალეები სიმღერით მიმავალთ.

ნიკაც დიდი ხანია, რაც ხმის ამოუღებლივ გულ-დათუ-თქული შეპყურებს შევირდებს...

ვ. მალაქიაშვილი.

ბელის წინააღმდეგ.

(ნ. დე-მონტეფერატისა).

ქვენ გიკვირთ, -- დაიწყო ჩვენმა მოსაუბრემ, -- რომ ოცდაათის წლის კაცი მთლად გაქალაქავებული ვარ. მომისმინეთ, რასა-შინელეებას შევესწარ.

ამ ორის წლის წინად ჩვენმა მეგობარმა ქორემა გვთხოვა მე და მამაჩემს მასთან ერთად ჰაერში საფრენ ბურთით ვსულიყავით. ქორეი გამოცდილი იყო ამ საქმეში და რადგან ჩვენ არას დროს არ გამოგვეცადნა ჰაერში ფრენა, გადავწყვიტეთ, ასეთი შემთხვევა ხელიდან არ გავვეშვა. ჰაერში ასელა დანიშნული იყო ოთხშაბათს ორ საათზე, პარიზის მიდამოში. მამაჩემი ალტაცებული ხელებს იფშვნეტდა, მე კი, უნდა გამოვტყდე, შემკრთალი ვიყავ, მაგრამ ვცდილობდი არ გამომეჩი-

ნა ჩემი მღელვარება. ოთხშაბათს საჩქაროდ ვისადიდებოდა ტოები წაიღეთ, ჩავსხედით ავტომობილში და გავქანებდით ნიშნულ ადგილისკენ.

განზრახვა გვექონდა გავფრენილიყავით რამდენსამე მხარეს და პარიზს ახლო ჩამოვსულიყავით, რომ ისევ ჩქარა მიგვეყო ხელი ჩვენის საქმისთვის.

ჩვენი ასატრენი ბურთი, „Le Faune“, დიდი არ იყო. სა პის ნახევარზე მშვიდობით ავედით ჰაერში და სუბუქმა ქარმა იმწამსვე წაგვიღო დასავლეთისკენ.

ასეთმა განსაკუთრებულმა მდგომარეობამ ალტაცებაში მომიყვანა: პატარა ნავით მივცურავდით ჰაეროვან ტალღებზე გაუნძრევლად, ძალ დაუტანებლივ. დიდებულმა და მძლავრმა სიამოვნების გრძნობამ სულ დამავიწყა, რა განსაცდელში ვიყავით. ჩემზე ნაკლებ არც მამაჩემი იყო ბედნიერი. ამ რიგად, სამივემ რამდენიმე საათი გავატარეთ სიამოვნებაში, ლაპარაკში გართულებმა და თან ვსტკებოდით დიდებულ სანახაობით, რომელიც გადაშლილი იყო ჩვენს ქვეით.

სალამოზე ნორმანდიის თავზე ვიყავით.

— რა ადგილს ჩავალთ ძირს?— ვკითხე ჟორეს.

— წინადვე მაგის თქმა არ შეიძლება,— მიპასუხა ლიმილით ჟორემ:— უფრო კი იმედია ორნში ჩავალთ.

აგერ აღმოსავლეთისაკენ ვარსკვლავებიც გამოჩნდა, მაგრამ ამ გარემოებამ-კი არ დაგვაშურა ჩამოსვლა დედამიწაზე, უფრო შეგვაგულიანა დავრჩენილიყავით ჰაეროვან სივრცეში: მე და მამაჩემს მეტად გვსურდა ექვსასი მეტრის სიმალიდან დავმტკბარვიყავით ვარსკვლავებით მოქედნილ ცის ხილვით. ჩვენ მეგობარს და მესაჭეს ჟორეს-კი ეშინოდა ძლიერის ქარისა და ნისლისა, რომელიც ცის დასავალზე მოსჩანდა. მაგრამ ჩვენ დაჟინებულ თხოვნაზედ უარი აღარ გვითხრა.

სწორედ ეს უარის უთქმელობა იყო უკანასკნელი წერტილი შემდეგის უბედურებისა.

არ გაუვლია ოც წუთს, რომ ძლიერმა ქარმა ჩვენი ბურ-

თი გააქანა ჩრდილოეთისკენ და საჩქაროდ თავი ამოხსნის საშინელ ნისლში.

მე და მამაჩემმა დავაპირეთ მაშინვე დაგვეწყო ძირს ჩამოსვლა, მაგრამ ეორემა გვითხრა:

— ამისთანა სისწრაფით ფრენის დროს შეუძლებელია ძირს დაშვება: აუცილებლად დავიღუპებით. არა უშავს-რა, კიდევ დრო გვაქვს: თუმცა ჩრდილოეთისკენ მიფრინავთ, მაგრამ ზღვა ჯერ შორს არის.

ეორეი მოსტყუვდა. ქარი საშინელის სისწრაფით მიგვაქანებდა ლამაზშისკენ და ერთ საათს შემდეგ ზღვის უფსკრულზედ ვიყავით. აი, აქ დაიწყო დრამა.

ხომ გესმით, რა სასოწარკვეთილ მდგომარეობაში ჩავცვივდით; გადარჩენა შესაძლებელი იყო ორი გზით: ან ხომალდი უნდა შეგვეგვედროდა, ან ინგლისის ნაპირად მივსულიყავით. პირველის იმედი მეტად მცირე იყო; დაგვრჩა მეორე: მიგვეხნია ინგლისის ნაპირამდე.

ბურთმა, რაკი დაჰქარგა ნაწილი გაზისა, შესამჩნევად დაიწია ძირს.

— ლოდინი შეუძლებელია!—სთქვა ეორემა: გადაყარეთ, რაც აუცილებლად საჭირო არ არის.

კოტ-კოტად გადავყარეთ ნაგიდან ბარგი.—მაგრამ რამდენიც მალა შეახტუნებდა ქარი ბურთს, იმდენი ძირს იწეოდა და უფრო-და-უფრო ისმოდა შემამძრწუნებელი ხმა ზღვის ტალღებისა... პალტოები და ზოგი ტანსაცმელიც გადავყარეთ. სიცივით ვკანკალებდით სუსხიან ქარში და ტყუილად ვეძებდით მიწას გადასარჩენად.

— ბადეში გადავიდეთ, სთქვა ეორემა და გადასჭრა ნავის თოკები.

საჩქაროდ ავასრულეთ ყველაფერი და დავინახეთ, როგორ დაპროწილდა ჩვენი ნავი ჰაერში და მერე გაჰქრა წყვილიაღში. იმავე წამს ბურთი, რაკი შემსუბუქდა, კარგა მალა ავიდა.

ალარ მოგაწყენთ თავს, ვეცდები მოკლედ მოგახსენოთ. ცოტა ხანს შემდეგ, ბურთმა ისევ დაბლა-დაბლა დაიწია. საშინელი წამები განვიცადეთ.

— მაშ, სამივენი უნდა დავიხოცნეთ?—წარმოვსთქვი გაშწარებულმა.

— დიალ,—მიპასუხა ეორემა:—თუ ერთმა ჩვენგანმა არ გასწირა თავი, რადგან გადასიგდები აღარა გვაქვს-რა.

— მე ყველაზე მოხუცი ვარ, განაცხადა მამაჩემმა: მე უნდა შემოგწიროთ თავი.

— არა!—სთქვა ეორემა: როგორც შესაქე, პასუხს ვაგებ თქვენის სიკოცხლისათვის და თქვენს დასახსნელად მე უნდა შემოგწიროთ თავი. თუ მიაღწიოთ ნაპირს, მხოლოდ კლაპანის თოკები მოსწიეთ.

მე წინააღმდეგობა გამოვაცხადე და უთხარი, მეც არა მიშლის-რა თავი გავსწირო.

— მაშ,—სთქვა ეორემა:—ბედმა გადასწყვიტოს.

საჩქაროდ სამ პატარა ქალაღზე დასწერა ჩვენი სახელები, მუქაში შეკუმშა და სთქვა:

— აარჩიეთ, ვინ იყოს პირველი მსხვერპლი!

პირველად ეორეს ერგო. ხელი აიქნია გამოთხოვების ნიშნად და იმ დროს, როცა ჩვენ შიშით თვალეზი დავხუქეთ, ის ძირს გადაეშვა.

გაიარა 15 წუთმა. ჩვენმა ბურთმა ძირს დაიწია, ბურთი გაიფანტა. ვარსკვლავეზი თავზე დავგენათოდა. ძლიერი, მაგრამ ერთმხრივი ქარი სულ ჩრდილოეთისკენ მიაქროლებდა ჩვენ ბურთს. მიწა მაინც არსადა სჩანდა.

უბედურ ეორეს თავ-განწირვა უსარგებლო იყო: ჩქარა მე და მამაჩემიც ზღვის ზვირთებში უნდა დაღუპულიყავით.

— იქნება ერთ-ერთი ჩვენგანი ბედმა გადაარჩინოს,—სთქვა მამამ: შენ ჯიბეში ორი ბარათი ვაქვს ჩვენის სახელეზით. აბა, ამოიღე!

მამამ გამომართო ერთი ბარათი და, რომ გახსნა, დაწერილი
 მწვიდლებული სიტყვა:

— ჩემი რიგია!

წინააღმდეგობა მინდოდა, ხვეწნა... მაგრამ შიშით და-
 მუნჯებულს კინტი არ დამიძრავს; თითქოს ბურანში გავი-
 გონე ალერსიანი სიტყვები: „მწვიდობით, შვილო!“ და მას-
 თანავე მომესმა ტყლაშანის ხმა.

ბურთი კიდევ ახტა ზევით. მარტოდ-მარტო მივენდე ამ
 მკირე საფარს და მივეფრინავდი უაზროდ და უგრძობლად.

რასაკვირველია, მეტი იქნება დაუშატო, რომ მე ორის
 მსხვერპლის გამო გადავჩიო. ასე რომ არ მომზდარიყო, ვერც
 გაიმბობდით ამ შემთხვევას. მხოლოდ მსურს თქვენი ყურად-
 ლება მივაქციო იმ გარემოებას, რომ მამიჩემის თავგანწირვა-
 ში იყო ნაწილი არა-ჩვეულებრივის გმირობისა.

როგორ მივალწიე ნაპირს, იმის ანგარიშის მოცემა არ
 შემიძლიან. ვიცი მხოლოდ, რომ მე ამიყვანეს ინგლისის ქა-
 ლაქ ჯორტინგის მახლობლად; მთლად სისხლში ვიყავ მოსვ-
 რილი, დამტვრეული და გიყის მზგავსი გამოვლილ საშინელე-
 ბის მიზეზით. ხელში მაგრა მეჭირა დასრესილი ქალაღდის ნა-
 ხევი. უაზროდ გავხსენი: ზედ მამიჩემის სახელი იყო და არა
 ჩემი...

ბედმა მე მარგუნა თურომე სიკვდილი, მაგრამ მამამ მო-
 მატყუა იმ იმედით, იქნება შვილი გადარჩესო, ბედის წინა-
 აღმდეგ, თავის თავი გასწირა!

ელ. ანტონოვსკისა.

პარღუზის სამეფო.

(ზღაპარა რუსულიდან).

8

ამირის ბნელი საღამო იყო. ბარდნიდა. ზოგჯერ წამოუბერავდა ზოლმე გიეი ქარი, მოჰხვეტავდა თოვლს და გაბრაზებული აყრიდა იქვე მიწურის ფანჯარას; გამქვარტლული შუშა შეშინებულივით კანკალებდა და ზრიალებდა; ვამდნარი თოვლი ცრემლებივით ჩამოდროდა ქვევითკენ. ეს ფანჯარა ეკუთვნოდა პაწია ოთახს, სადაც ავადმყოფი შვილის გვერდით იჯდა ახალგაზდა დედა. ოთახში თითქმის ბნელოდა; ხანდისხან ბუხარში მბეუტავი ცეცხლი უცბად აპრიალდებოდა და ნათელსა ჰფენდა პატარა ავადმყოფის ოქროსფერ თავს და სიციხისაგან გაწითლებულ ლოყებს. ოთახში სიცივე და ღუმილი სუფევდა; მხოლოდ ხანდისხან ისმოდა შუშების ტკაცატკუცი და ქარის ზუზუნი. საცოდავი დედა ყურს უგდებდა ქარის მწუხარე სიმღერას და თავის უბედურობის ფიქრში იყო. დიდი ხანი არ არის, რაც დამარბა უფროსი შვილი და აი ახლა ავად გახდა სუყველაზე პატარა მზიარული ლიდი. ვილასთვის უნდა ვიცოცხლო, თუ ბედმა ეს უკანასკნელი საუნჯეც მომტაცაო? და ნელა ჩამოსდიოდა საწყალ დედას თვალებიდან ცრემლები.

— ძნელია, ძალიან ძნელი, ქვეყნად ცხოვრება— ბუტბუ-

ტებდა დედა: მე სამუშაოდ დავდივარ, ბავშვი მარტო რჩება, ყურს არავინ უგდებს. მერე რამდენი უნდა ვიმუშავო, რომ შიმშილით არ დავიხოცნეთ. ნეტა შემეძლოს სულ ასე ვიჯდე მოსვენებით და არაფერი არ მესმოდეს.

დედა დაფიქრებით შესცქეროდა ნახევრად გამჭრალ ცეცხლსა და ათასნაირი მწარე ფიქრები უტრიალებდა თავში. უცბად შექნიშნა, რომ მიმქრალი მუგუზლები თან-და-თან ღვივდებოდა და მალე ცეცხლი ისე გაძლიერდა, რომ იმისმა აღმა მთლავ გაანათა აქამდის ბნელი ოთახი. ჰაერში ვარდის მშვენიერი სუნი დატრიალდა და გაისმა ნაზი წკრიალა ხმა: „მარიანა.“ დედამ მიიხედა და ცეცხლის ვარდის ფერ აღში გაარჩია მშვენიერი ფერია; იმისი ლამაზი ტანისამოსი სულ ოქრო-ვერცხლივითა ბრწყინავდა; ოქროს ფერ ხუჭუჭ თმაზე ვარდების ლამაზი გვირგვინი ედგა.

— ნუ გეშინიან! — სთქვა ფერიამ: მე ვარდების დედოფალი ვარ. იქ, ჩემ სამეფოში, მესმოდა ადამიანების კვნესა-ტირილი. თქვენ იტანჯებით, სიღარიბეში სული გელევთ, მაგრამ მაინც გიყვართ ეს ქვეყანა. აი, თუნდა შენ წამოდი ჩემთან ვარდების სამეფოში; იქ ყოველთვის ბედნიერი და მზიარული იქნები; მხოლოდ ერთი პირობა უნდა მომკე: თავის ღღეში ველარ დაუბრუნდები წინანდელ ცხოვრებას და ადამიანებს.

— ოჰ! შეკვირა საწყალმა დედამ: მე მხოლოდ მოსვენება მინდა, მეტი არაფერი. სრულებითაც არ მენანება ეს ქვეყანა. აქ სიმწარისა და უბედურების მეტი რა მინახავს? თუ ჩემი ლიდი თან მეყოლება, სრული ბედნიერი ვიქნები შენ სამეფოში.

— შენი შვილი შენთან იქნება — სთქვა ფერიამ, — იმ დრომდის, ვიდრე თვითონ არ მოისურვებს ადამიანებთან წამოსვლას. აბა, აიყვანე და წავიდეთ.

ფერიამ დაიქნია ოქროს ჯოხი. ოთახის კედლები გაირღვა და გაჰქრა. ფერია და მარიანა ქალაქ ზევით მიფრინა-

დნენ. ქუჩები ძირს მიიკლავნებოდა, და მიდი-მოდოდოდა ბოლოს ხი. ბოლოს ქალაქიც გაქრა, მხოლოდ აქა-იქ კიდევ მცხოვრებელი და ფარნები. ახლა ისინი მიფრინავდნენ მინდვრებ ზევით.

— ეს რა არის? — იკითხა მარიანამ, როდესაც შორიდან რაღაცა ხმა მოესმა.

— ეგ ზღვაა, — უპასუხა ფერიამ, — მალე დაინახავ ყველა-ფერს.

ხმაურობა უფრო და უფრო ახლოვდებოდა და გადიქცა ბოლოს საშინელი გრგვინვად; გალომებული ქარი გიგივით ჰგლეჯდა მარიანას კაბასა და თმებსა. მარიანამ ჩაიხედა ქვე-ვით. მთების ოდენა ტალღები ზევით-ზევით იწვედა, თითქოს სწვდებოდა მარიანას თავისი თეთრი მკლავით და მერე საშინელი ხარხარით ცვიოდა ძირს და იმათ მაგივრად ახლა სხვა ტალღები მოდიოდა. შეშინებულმა მარიანამ თვალები დახუ-ქა და მაგრა მოჰხვია ხელები ბავშვს.

— რა საშინელებაა! წაიჩურჩულა მარიანამ.

— ნუ გეშინიან, შენ ხომ ჩემთანა ხარ! დაამშვიდა ფე-რიამ: აბა, ახლა გაიხედე, რა მშვენიერებაა!

ღელვა გათავებულადა. მთვარეს გამოეყო თავი ვერცხლის ფერ ღრუბლებიდან და გაენათებინა ძირს გადაშლილი მინ-დორი და გატიტვლებული, თითქოს რაღაზედაც ჩაფიქრებუ-ლი ტყე.

— რა კარგია! შეჰყვირა მარიანამ.

— ჰო! მაგრამ აქაც სცხოვრობენ ადამიანები, აქაც რბ-რძვიან ერთ ლუკმა-პურისთვის, აქაც იტანჯებიან. ხომ არ გინდა მაგათთან დარჩენა?

— არა, არა... წავიდეთ; აღარ მინდა ტანჯვა. და კვლავ გაფრინდნენ. გავიდა რამდენიმე ხანი და უცბად ცის დასა-ვალზე გამოჩნდა ნათელი ზოლი.

— აგერ შორიდან სჩანს ვარდების სამეფო, სთქვა ფე-რიამ. ნათელი ზოლი თან-და-თან დიდდებოდა და ბოლოს გადაეფინა მთელ ცას. ჰაერი გათბა, დატრიალდა ვარდების

საუცხოვო სურნელება. მარიანას თვალ წინ გადაეშალა თვალწარმტაცი სურათი.

ზღვის პირას ცის ფერ ბურუსში მოსჩანდა მთები, რომლის კალთებიც მოფენილი იყო ვარდის ათასნაირი ბუჩქებით. რა ფერის ვარდი გინდოდაც, რომ აქ არ ყოფილიყო! ნაზი ყვითელი ვარდები ლამაზად იყო არეული ალისფერსა და თეთრებში; იქვე ყვავდა წითლები და თითქმის შავებიც. ყველაზე მაღალი მთა მოფენილი იყო მკრთალი პირისფერი ვარდებით; იმათ შუა მოსჩანდა მშვენიერი ციხე-დარბაზი. და დარბაზის კედლები ვარდებისგან იყო დაწნული პატარა აივნები და ირგვლივ სვეტები მორთული იყო ათასნაირ ვარდის გვირგვინებით, რომლებიც წყნარად ირხეოდნენ ნაზის ნიავისგანაც-კი. ფანჯრებზე ჩამოკიდებული ვარდის ფურცლების ფარდები, მშვენიერ სურნელობასა ჰფენდა გარშემო.

გაირბინა ბევრმა დღეებმა. მარიანა და ლიდი მთელ დღე სეირნობდნენ მშვენიერ ბაღში, დაკურავდნენ დიდი ლოკოკინით ზღვაში, ან ისვენებდნენ ლამაზ გამოქვაბულებში. მთელ დღეს ვარდებ შორის ატარებდნენ. მერე რა მშვენიერი ვარდები იყო! ამჟამად იქნევენ თავიანთ კობტა თავს და ხან ერთ მზრისაკენ დაიხრებოდნენ, ხან მეორესკენ: გეგონებოდათ—რაღაც საიდუმლო ამბავს უზიარებენ ერთმანეთსაო. ზღვის ნაპირას წყალში იყურებოდა ვარდების მთელი თაიგული. გადაჰხეოდნენ ერთმანეთს, დაეხარათ თავები და თვალს არ ამორებდნენ თავიანთ სურათს წყალში. ამბობდნენ, რამდენსამე ასის წლის წინად ეს ვარდები ყველაზე ლამაზები იყვნენ და მთის წვერზე იზრდებოდნენო; მათ უგალობდნენ ფრინველები თავიანთ სიმღერებს, ქრელი პეპელები თავს ევლებოდნენ, ქარიც-კი ალერსით არხვედა, თითქოს ტკბილ ნანას ეუბნებო. მოუნდათ ბოლოს ვარდებს გაგება—

მართლა ისე მშვენიერები ვართ, როგორც აქეთ-იქიდან სჯერდები მის, თუ არაო? ერთ ღამეს, როდესაც ყველამ დაიძინა და ცისფერ ბურუსში გაეხვია არე-მარე, ჩამოვიდნენ ზღვის პირად. მოუთმენლად ელოდნენ ვარდები გათენებას. როდესაც მზე ამოვიდა და გაჰფანტა ბურუსი, ვარდებმა დაინახეს წყალში ისეთი მშვენიერი სურათი, რომ თვალი ვეღარ მოაშორეს. მას შემდეგ დგანან ზღვის პირად და ღიმილით შეჰყურებენ თავიანთ სურათს.

მარიანამ მალე გაიცნო იქაურობა... ყოველი მთა წარმოადგენდა ცალკე სამეფოს, მაგრამ ვარდების სამეფო ყველაზე დიდი იყო და ვარდების ფერია ითვლებოდა უფროს დედოფლად. ალისფერ მთაზე დედოფლად იყო მზიარულების ფერია; აქ დღე და ღამე განუწყვეტლად უკრავდნენ უჩინარი საკრავები და ალისფერი გვირგვინებით მორთული ფერიები მზიარულად ცეკვავდნენ. ზღვის პირად გადაქიმულიყო ყვითელი სამეფო, მაგრამ ყველაზე ლამაზი და მოხდენილი პატარა თეთრი მთა იყო; გვეგონებოდათ ერთი მუჟა ყურთუკი დაუყრიათ ჭრელ ხალიჩაზეო; მზე ლამაზად აბჰყვრიალებდა ვარდების თეთრ ფურცლებს. ფერია, მარგალიტის ლამაზი გვირგვინით შემკული, ისეთი თეთრი და ბჰყვრიალა იყო, როგორც თოვლის ფიფქი.—მარიანა სრული ბედნიერი იყო ვარდების სამეფოში. ახლა მხოლოდ ერთად ერთი სურვილი-ლა ჰქონდა: ეცხოვრა აქ თავის პატარა ბიჭით, სამუდამოდ მოშორებულს ხალხსა და მწუხარებას.

პატარა ლიდიმ მალე მოიწყინა. მოზებრდა ყვავილები და ლოკოკინები, წყალში ბანაობა და ზღვაში ცურვა. ვერ ამზიარულებდა ვერც თეთრი ლამაზი ფერია, რომელიც ისეთ მშვენიერ ზღაპრებს უამბობდა და მარგალიტის ლოკოკინებით ასაჩუქრებდა, ვერც მზიარულების ფერია, რომლის სამეფოში განუწყვეტელი მუსიკა და ცეკვა იყო. ლიდი აღარ დარბოდა,

ალარ თამაშობდა და მთელი საათობით იჯდა ჩუმად დედის გვერდით.

— ჩემო საყვარელო ბიჭიკო, ეუბნებოდა შეწუხებული მარიანა, რათა ხარ ეგრე დაღვრემილი? მითხარ, რა გინდა? აბა, უყურე, რა მხიარულად ანათებს მზე, როგორ თამაშობენ წყალში ოქროს თევზები, რა შშვენნიერ სურნელებას აფრქვევენ ეს ვარდები.

— დედა, — შიშობდა დაფიქრებული ლიდი, — მითხარ, დედა, როგორა სცხოვრობენ სხვა ბავშვები! ისინიც ჩემსავით თამაშობენ ყვავილებში? იმათაც აქვთ ამისთანა დარბაზი და ზღვა? იმათაც ართობენ ამდენი ლამაზი კეთილი ფერიები?

არა, — უპასუხებდა დედა, — იქ შორს, შორს, დედა-მიწაზე ბავშვები სცხოვრობენ ნოტიო ბნელ სახლებში. იქ ხშირად ცივა და მაშინ ბავშვები იკუეებიან პატარა ოთახებში. როგორც-კი მზე გამოიხედავს, გარბიან ქუჩაში და თამაშობენ ქუჩუიან ნაცრისფერ კენჭებით.

— მერე, დედა, არ აგონდებათ მარგალიტის ლოკოკინები და ოქროს თევზები?

— არა, შვილო, უმაგათოდაც მხიარულები არიან.

ამის შემდეგ ლიდის თხოვნით დედა ხშირად უამბობდა ხოლმე ბავშვს დედამიწის ამბავს. უამბობდა დედა, როგორ ცხოვრობენ იქ ლარიბი ბავშვები, როგორ იყნებიან ზამთრობით დაგლეჯილ ტანისამოსში, როგორ შიანთ და სწყურიანთ; ეუბნებოდა იმასაც, რომ თუმცა ყოველივე ეს ასეაო, დედამიწის ბავშვები თითქმის ყოველთვის იცინიან, მხიარულობენო.

— მაშ, მე რალად მომწყინდა ყველაფერი, — ხშირად ფიქრობდა ლიდი: ყვავილებიც, ლამაზი ჩიტუნებიც, ყველაფერი... ყველაფერი...

მწარედ ამოიოხრებდა ხოლმე ბავშვი, დაიმალებოდა სადმე მიყრუებულ კუთხეში, საიდანაც ვერ დაინახავდა მხიარულ მზეს, ვერ გაიგონებდა ფრინველების ტივილ-ხივილსა და ზღვის

ბუტბუტსა. რაც მეტი დრო გადიოდა, იმდენად ღირსის სურვილი ხოვლდებოდა დედამიწის ნახვის სურვილი.

— დედა, შენი ჭირიმე, — ეხვეწებოდა დედას, — მაჩვენე, მხოლოდ ერთხელ მაჩვენე დედამიწა, — მაჩვენე, როგორა ცხოვრობენ ადამიანები.

დედა ჰხედავდა, რომ იმისი ლიდი დღითი-ღღე ფერსა ჰკარგავდა, სულ მოწყენილი და დაღონებული დადიოდა და ამიტომ გადასწყვიტა თხოვნა აესრულებინა.

ვარდის ფერიამ მისცა მარიანას გრძნეული უჩინარი ჯობი, და დედა და შვილი გაფრინდნენ ვარდების სამეფოდან. რაც უფრო-და-უფრო შორდებოდნენ ვარდების სამეფოს, იმდენად გარშემო უფრო ბნელდებოდა და ციოდა კიდეც. გადაფრინდნენ ისევ ოკეანეზე, რომელიც ახლა დამშვიდებულიყო და რომელშიაც, როგორც ძვირფასი ქვები, ბრწყინავდნენ ვერცხლის ფერი ვარსკვლავები. საღამო ეამი იყო, როდესაც მიფრინდნენ იმ ქალაქში, სადაც წინად სცხოვრობდა მარიანა. ერთ ნახევრად დანგრეულ ქობთან დაეშვნენ დედამიწაზე.

— აი, ამ ფანჯარაში შეიხედე, — უთხრა დედამ შვილს.

ლიდიმ შიადო სახე შუშას და დაინახა ერთი ბეწო ოთახი, რომელიც მოწყობილი იყო ნახევრად დამტვრეული და გამოუსადეგარი ავეჯით. დაგლეჯილი, დამტვრეული სკამები, დიდი საწოლი, უფეხო მაგიდა — იყო ამ ოთახის მოწყობილობა; კუთხეში თოკით ჩამოკიდებული იყო კალათა, საიდანაც მოსჩანდა ძონძებში გახვეულ ბავშვის სახე. საწოლზე იწვა ახალგაზრდა ფერმკრთალი ქალი; იმის ფეხთით ეძინა პატარა გოგოს; იქვე მაგიდასთან თამაშობდნენ ფერმიხდილი ბავშვები.

კარი გაიღო და ოთახში შემოვიდა ასე ათის წლის ბიჭი.

— რა ამბავია? მოგცა ფული? — ჰკითხა ხანში შესულმა ქალმა, რომელიც ბნელ კუთხეში იჯდა (ლიდიმ წინად ვერ შეამჩნია). ხმაზე ეტყობოდა, როგორი მოუთმენლობით ელოდა შვილის მოსვლას.

ბიჭმა ჯერ არა უპასუხა რა, გაჯავრებით გადაავლო ქუ-

დი მაგიდაზე, მოუჯდა ბუხარს და მიუშვირა ცეცხლს სსრკ-ის
საგარეო
აღმართობის
მინისტრის
სამსახურის
სამსახური
ვისგან გალოურჯებული ფეხები.

— არ მოგცა? გაიმეორა დედამ.

ბიკმა თავი გაიქნია.

— გამომლანძლა. მითხრა, ბევრი თქვენისთანა დაეთრევა აქაო. ყველას რომ მივცე, მე თვითონ გავლატაკდებიო. არაფერი არ მომცა.

— უთხარი, რომ და ავადა გყავს, სამუშაო არ არის, რომ ბავშვები სიმშლით მეხოცებიან?

ბიკმა მხოლოდ ხელი ჩაიქნია. ორთავენი გაჩუმდნენ.

— მეტი გზა აღარ არის, სთქვა დედამ, და ხმაზე ეტყობოდა—სასოწარკვეთილებასა ჰგრძნობდა,—თვითონ იმასთან უნდა წავიდეთ; იმან იცის რისთვისაცა ზის მამაშენი სატუსალოში... ორთავენი ერთად იყვნენ საქმეში ჩაბმულნი; ბოლო დროს-კი ყველაფერი მამაშენს მოახვია თავზე და თვითონ საერთო ფულები ჯიბეში ჩაილაგა. თუ კიდევ ნამუსი აქვს, უნდა მოგვცეს რამე. წადი იმასთან.

ბიკმა დახედა თავის გასიებულ ფეხებს და ჩუმად რაღაცა სთქვა.—ლიდიმ ვერ გაიგონა იმისი სიტყვები.

— წადი, წადი ჩქარა, — დაუყვირა დედამ.

ბიკი ძლივს წამოდგა და კოჭლობით გამოვიდა ქუჩაში.

— გავყვეთ უკან, წასწურჩულა მარიანამ შვილს.

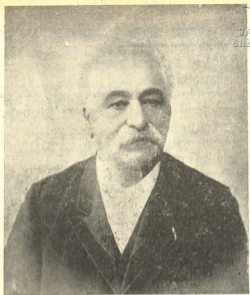
ბიკი ნელა მიდიოდა, თავი ჩაელუნა, დაღლილობისაგან სულს ძლივს-ლა იბრუნებდა. ბოლოს მიაღწა გრძელსა და მაღალ დარბაზებს, რომლებზე მომოდგანაც მოსჩანდა აყვავებული იასამანი და აკაცია. კრძალოვით შეალო ბიკმა პატარა კარი და შევიდა მშვენიერ ბაღში. მარიანა და ლიდი შეუმჩნეველად გაჰყვნენ უკან.

თ. ლომაური.

(დასასრულა იქნება)

ქართული
საქმიანობა

გაბრიელ სუნდუკიანის დაუპი- წყარ ხსოვნას.

(მოკლე ბიოგრაფია).

ამაზ საქართველოს მომავალ მოქალაქეებს უსათუოდ გაგონილი გეჭნებათ, რომ ჩვენმა ხალხმა, ესე იგი ქართველებმა და სომხებმა, ისტორიულად განუშორებელმა ორმა ერმა, ამ ცოტა ხნის წინად სამუდამოდ დაპყარვა თავისი ფრიად სახელოვანი შეილი—ცნობი-

ლი დრამატურგი გაბრიელ ნიკიტას ძე სუნდუკიანცი, ტომით სომეხი.

მე, ამ სტრიქონების დაწერას, წილად მხედა გვეცნო ჩემ ახალგაზრდა ქართველ მოძმეებს ამ აღამიანის ცხოვრებაში.

ტომით სომეხი, მხოლოდ სულით და გულით ქართველ-სომეხთა საკუთრება, ეს ძვირფასი და მეტადრე თანამედროვე ცხოვრებაში იშვიათი აღამიანი დაიბადა თბილისში 1825 წ., თიბათვის 29-ს, ტფილელ სომეხთა ერთ ოჯახში. პატარა გაბო მშობლებმა თავის დროზე მიაბარეს პანსიონში სწავლის მისაღებად; იქ მან პირველ-დაწყებითი ცოდნა მიიღო.

ამ პანსიონში იმან შვიდი წელიწადი დაჰყო. შემდეგ გადავიდა ძმ. არზანოვების პანსიონში, სადაც მაშინდელი არისტოკრატიის ბავშვები სწავლობდნენ. ამ პანსიონში 1840 წლამდე დარჩა და შეისწავლა ქართული, სომხური, რუსული, ფრანგული, გერმანული და ლათინური ენები. 1840 წელს შევიდა ტფილისის ერთადერთ კლასიკურ გიმნაზიაში და ექვსის წლის შემდეგ კურს-დამთავრებული პეტერბურგს გაემგზავრა უმაღლეს სწავლა-განათლების მისაღებად; იქ მიღებულ იქმნა უნივერსიტეტის ისტორიულ—ფილოლოგიურ ფაკულტეტის აღმოსავლეთის ენების განყოფილებაში, სადაც ასწავლიდნენ აღმოსავლეთის ისტორიას, გეოგრაფიას და ამასთანავე არაბულ, სპარსულ, თათრულ, ქართულ და სომხურ ენებს. 1850 წელს იგი კურს-დამთავრებული ტფილისს დაბრუნდა და სახელმწიფო სამსახურში შევიდა...

არ იფიქროთ, რომ იგი მას შემდეგ ჩვეულებრივ სახელმწიფო მოხელედ გარდაიქცა: არასოდეს. სწორედ სახელმწიფო სამსახურში ყოფნის დროს იმან დასწერა თავისი პირველი ნაწარმოები, პიესა—„სალამოს ერთი ცხვირი ხეირია,“ რომელიც სცენაზე პირველად ითამაშეს 1865 წელს. როდესაც დაინახა, რომ მისმა შრომამ უნაყოფოდ არ ჩაიარა, მიჰყო ხელი და რამდენიმე წლის განმავლობაში დასწერა კომედიები: „ხათაბალა“, „ოსკან პეტროვიჩი საიკიოს“ და „კიდევ ერთი მსხვერპლი“.

იმისი პიესები საგულისხმონი და მნიშვნელოვანი იყვნენ ჩვენ ცხოვრებისათვის; მაგრამ ყველაზე უფრო სახელმწიფო თქვა იმისმა კომედია „პეპომ,“ რომელიც პირველად ტფილისში ითამაშეს 1871 წელს. ეს პიესა მისი საუკეთესო ნაწარმოებია და სწორედ ამისათვისაც იგი მაშინვე სთარგმნეს ქართულ, რუსულ და თათრულ ენებზე. ამ უკანასკნელის გარდა სხვა პიესაც რომ არ დაეწერა, ესეც კი საქმარისი იყო იმის სასახელოდ.

„პეპოს“ პიროვნებაში მწერალმა დაასურათა მშრომელი, მუდამ ეამს ოფლის მღვრელი და ამასთანავე მუდამ მშვიერი და დევნილი, მრავალ-ტანჯული ხალხი და სწორედ ეს იყო მიზეზი, რომ მან თავის ანდერძში პეპოსათვის, ესე იგი მშრომელ ხალხისათვის, მუშებისათვის ძეგლის დადგმა დაგვავალა.

ეს ძეგლი იქნება სიმბოლო ხალხის, მდაბიო კლასის აღდგომისა.

1878 წ. დაიბეჭდა იმისი ახალი პიესა „დაქცეული ოჯახი“, რომლის შემდეგ მთელი ოცი წლის განმავლობაში აღარაფერი დაუწერია. 1898 წ. გამოვიდა მისი კიდევ ერთი პიესა „მეუღლენი.“ 1910 წ. და 1911 წ. სუნდუკიანცმა დაგვიწერა თავისი ორი უკანასკნელი პიესა, „სიყვარული და თავისუფლება“ და „ანდერძი.“

იგი საუკუნოდ გამოესალმა ამ ქვეყანას ამ წლის მარტის 16-ს, საღამოს 10 საათზე.

ბევრი იმისი პიესა ქართულად არის ნათარგმნი. მიუხედავად იმისა, რომ იქ ფოტოგრაფიული სინამდვილით დასურათებულია ტფილელ ხალხის ძველი ცხოვრება, ამ ნაწერებს დღესაც არ დაუკარგავს თავის მნიშვნელობა და არც დაჰკარგავს დიდი ხნის განმავლობაში.

აწინდელ ჩვენ ცხოვრებაში, როდესაც ერთა შორის ხშირად ვიწრო, შავბნელი მძულვარებაა, გაბრიელ სუნდუკიანის ბრწყინვალე სახე დარჩება ქართველ-სომეხთა შორის ძმური ურთი-ერთობის მძლავრ კავშირად, რადგან იგი ეკუთვ-

ნის უმთავრესად ამ ორ ერს, -- მათი მდაბიო ხალხის პირველი რამის მგოსანია... თუ გინდათ დარწმუნდეთ ამაში, წადით თეატრში, ნახეთ მისი პიესები; თეატრიც შეგიყვარდებათ და მეც დამეთანხმებით.

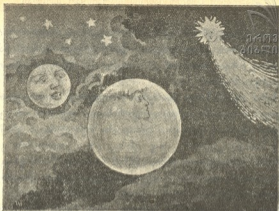
ჩემო ახალგაზრდა მოძმენო! როდესაც გაიზრდებით და სურვილი მოგივით ცოცხლად დაინახოთ, თუ როგორ ცხოვრობდნენ ჩვენი წინაპრები, ქართული თეატრისაკენ გასწიეთ, და იქ ნახავთ „პეპოს“. თუ აქამდე არ იცოდით, რა განსაცდელშია მშრომელი ხალხი, მაშინ ნათლად წარმოგიდგებათ მისი მდგომარეობა და კიდევ შეგიყვარდებათ ეს ძრავალწამებული ხალხი...

ჩემი კალამი იმდენად სუსტია, რომ შეუძლებლად მიმაჩნია სინამდვილით დაგისურათოთ ამ თავაზიან და განუსაზღვრელად ზრდილობიან ადამიანის ბიოგრაფია. მხოლოდ იმას კი გეტყვით, რომ იგი დიდი მოყვარული იყო მოზარდ თაობისა.

გარდა ხსენებულ პიესებისა, გ. სუნდუკიანცი სომხურ გაზ. „მშაკის“ მულმივი თანამშრომელი გახლდათ და ამ გაზეთის 40 წლის არსებობის განმავლობაში მის ფურცლებზე ათავსებდა თავის „ჰამალის მასლაათებს“, რომლებშიც, თუმცა საოხუნჯო, მაგრამ მწარე კილოთი ჰკიცხავდა ჩვენ ცოდვებს.

ამისთანა კაცი დაჰკარგა ჩვენმა ქვეყანამ. საუკუნოდ იუოს ხსოვნა მისი, -- სთქვით ჩემთან ერთად.

ქართული
ენციკლოპედია

სატურნი

(შემდეგი).

სატურნი. რუსთაველით შუალი.

ემდეგი ციაგი არის სატურნი, რომელიც კიდევ უფრო დაშორებულია მზეზე. სატურნსა და მზეს შუა მანძილი უდრის ათას სამას ოცდა ათ მილიონ ვერსს. მზის გარეშემო შემოვლას სატურნი ან-

დომებს ჩვენებურ ოცდა ცხრა წელიწადს. სატურნი იუპიტერზე პატარაა, ხოლო დედამიწასთან შედარებით ძალიან დიდია: შვიდას ცხრამეტჯერ ჩვენი დედამიწა რომ აიღოთ, ერთი სატურნი გამოვა.

სატურნი თავის გარეშემო სწრაფად ტრიალებს — ათეულობით ათისა და თოთხმეტი წამის განმავლობაში ერთხელ შემოიქცევა ტრიალდება.

ჩვენ ცაზე სატურნი ექვსი თვე ჩანს, ექვსი თვე კი უჩინარიან. ის დიდი ვარსკვლავია, ხოლო ბევრად უფრო სუსტად კაშკაშებს, ვიდრე მერკური, ვენერა, მარსი და იუპიტერი. მას სუსტი შუქი აქვს, მოზრდილი ვარსკვლავია და არა ციმციმებს. ამ ნიშნებით მისი მონახვა ადვილია, როცა ის ჩვენ ცაზე იმყოფება.

სატურნი.

სატურნიდან მზე ათი ზომით უფრო პატარა მოჩანს, ვიდრე ჩვენი დედამიწიდან. ამიტომ მზის სინათლე და სითბო სატურნს ბევრად უფრო ცოტა მოუღის, ვიდრე დედამიწას.

სატურნი იმითია შესანიშნავი, რომ გარეშემო აკრავს ბრტყელი რკალი. რკალსა და სატურნს შუა სამასი ათასი ვერსია, იმაზე ნაკლები, რაც დედამიწასა და მთვარეს შუაა.

მეცნიერთა გამოკვლევით სისქე ამ რკალსა აქვს ორასი ვერსი, სიგანე-კი ოთხას ორმოცდა-ათი ვერსი.

ეს რკალი იყოფა სამ ნაწილად. ნაწილები ერთი მეორისაგან დაშორებული არიან. ამგვარად სატურნს სამი ბრტყელი რკალი აკრავს გარეშემო. სატურნის რკალიც ისე ანათებს, როგორც თვითონ ცთომილი, ხოლო ამ რკალის დანახვა მარტო ტელესკოპის შემწეობით შეიძლება.

მეცნიერთა გამოკვლევით ეს რკალი თან-და-თან უახლოვდება ცთომილს და რამოდენსამე ასი წლის შემდეგ ზედ დაეცემა.

სატურნის რკალი წარმოადგენს მტვერს, რომლის დაცემითაც სატურნს არა დაუშავდება რა.

სატურნს თან ახლავს რვა მთვარე. ზოგი მათგანი ბევრად

ახლოს არის, ვიდრე ჩვენი მთვარე დედამიწასთან; მხოლოდ დალიან დაშორებულია. მერვე მთვარესა და სატურნს შორის თქმის სამ მილიონ ნახევარი ვერსია. სიშორისა გამო მეცნიერებმა ჯერ ვერ გამოიკვლიეს, რამოდენაა თვითეული მთვარე სატურნისა. ამ მთვარეების დანახვა თვალით შეუძლებელია.

სატურნის გარეშემო ჰაერია. მისი ცა ხშირადაა დაფარული ღრუბლებით. რადგანაც მზის სითბო საკმარისი არ არის სატურნზე ღრუბლების გასაჩენად, ამიტომ სატურნის ბუნება იუპიტერისას უნდა წაავადეს: თვითონ სატურნი ჯერ საკმაოდ ცხელი უნდა იყოს და ეს აჩენს იმის ზედა პირზე ორთქლს და აგროვებს ცაზე ღრუბლებს.

სატურნის ცაზე ჩვენი დედამიწა სიპატარავისა გამო სრუბით არა ჩანს.

სატურნის ბუნება იმდენად განსხვავდება დედამიწის ბუნებისაგან, რომ მეცნიერებს ვერ გადაუწყვეტიათ, არის იქ რაიმე ცხოვრება თუ არა. კიდევ რომ იყოს სატურნზე მცენარენი და ცხოველები, დედამიწის მცენარეთა და ცხოველებთან იმათ არავითარი მზგავსება არ ექნებათ.

ყველა აქ ჩამოთვლილი ცთომილები ჩვენ ცაზე წარმოდგენენ კაშკაშა ვარსკვლავებს. რა აკაშკაშებს მათ? ის, რაც მთვარეს, — მზე.

ვენერიდან რომ ცას შეხედოთ, ჩვენი დედამიწა იქ მოკაშკაშე ვარსკვლავად გეჩვენებათ. ჩვენი დედამიწა-კი სრულებით არ კაშკაშებს; ის მზისაგანაა განათებული და ვენერის ცაზე ამიტომ ბრწყინავს.

ცთაგების სინათლე და ფერი შედგეგია მზის განათებისა, თორემ საკუთარ სინათლეს ისინი მოკლებულნი არიან.

უ რ ა ნ ი.

მზის გარეშემო, კიდევ უფრო შორს, ტრიალებენ ურანი და ნეფტუნი; მაგრამ ისინი იმდენად შორს არიან, რომ

ჩვენ ცაზე მათი დანახვა უბრალო თვალით შეუძლებელია. მათი აღმოჩენა ტელესკოპში-კი პატარა ვარსკვლავებად მოჩანან.

ურანი დაშორებულია მზეზე ორი მილიონი რევას ორმოცი ათასი ვერსით. მზის გარეშემო შემოვლას ის ანდომებს ოთხმოცდა ოთხ წელიწადს და ოთხმოცდა ექვს დღეს. ურანი ცხრამეტჯერ მეტია დედამიწაზე; ცხრამეტჯერ დედამიწა რომ აიღოთ, ერთი ურანი გამოვა.

ურანს გარეშემო ჰაერი აკრავს, როგორც დედამიწას, ხოლო ურანის ჰაერი მეცნიერთა გამოკვლევით დედამიწის ჰაერისაგან დიდად განირჩევა. ურანს თან ახლავს ოთხი მთვარე; ორი უფრო ახლოს არის, ვიდრე ჩვენთან ჩვენი მთვარე; ორი-კი უფრო შორს.

თავის გარეშემო შემოტრიალებას ურანი ანდომებს თერთმეტ საათს. მზე ურანზე მეტად პატარა მოჩანს და ბევრად ნაკლებ სინათლეს და სითბოს უგზავნის ამ ცთომილს დედამიწასთან შედარებით. ზოგი მეცნიერის აზრით ურანზე უნდა იყოს მცენარენი და ცხოველები, მაგრამ ბევრად უფრო განსხვავებული, ვიდრე დედამიწაზე.

ურანი.

ნ ე ფ ტ უ ნ ი.

როდესაც მეცნიერები ურანს დაუკვირდნენ, შენიშნეს, რომ ეს ცთომილი ხან უფრო ჩქარა მიცურავდა ცაზე, ხან უფრო ნელა. ამ გარემოებამ ასტრონომები საგონებელში ჩააგდო და მართლაც, თუ ურანს მართლაც მზე იზიდავდა, მისი მოძრაობაც მზის გარეშემო მუდამ ერთნაირი სისწრაფით უნდა ყოფილიყო. ასტრონომებმა გადასწყვიტეს: ურანს იქით უსათუოდ იმყოფება ცთომილი, რომელიც იზიდავს ურანსაო; ეს ცთომილი მზეს უვლის გარეშემო, და ამიტომ ხან ურანის წინ იმყოფება, ხან უკანა; როცა ის ურანი წინაა, უკანასკნე-

ლი უფრო სწრაფად მისცურავს, რადგანაც უცნობი კთომილი წინ იზიდავს; ხოლო როცა ეს კთომილი უკან იმყოფება და ურანს ეზიდება, მაშინ ურანიც უფრო ნელა მისრიალებს.

საქმე ახლა იმაზეა, თუ ცის რომელ ალაგს უნდა დაეწყოს ახალი კთომილის ძებნა. მეცნიერმა **ლევერიემ** ურანის მოძრაობის მიხედვით გამოიკვლია და გამოაცხადა: ამა და ამ დღეს ახალი კთომილი უნდა იყოს ცის ამა და ამ ალაგასო. ასტრონომებმა დაუმიზნეს თავისი ტელესკოპები ლევერიეს მიერ გამოანგარიშებულ ალაგს და მართლაც აღმოაჩინეს ახალი კთომილი, რომელსაც სახელად დაარქვეს ნეფტუნი.

ცაზე ნეფტუნის აღმოჩენის ისტორია მე იმიტომ მოგიყვანე, რომ აშკარად მეჩვენებინა მკითხველებისათვის, თუ რამდენად სწორი მეცნიერებაა ასტრონომია. ყველა ის ცნობები, რომლებიც აქ მოყვანილია კთომილების, მათი ზომის, სიშორის, მოძრაობისა და ბუნების შესახებ, ზედმიწევნით გამოანგარიშების ნაყოფია. ასტრონომიული ცნობები დღეს სრულ სინამდვილეს წარმოადგენენ, რადგანაც არითმეტიკულ გამოკვლევებზე არიან დამყარებულნი.

ნეფტუნი დაშორებულია მზეზე ოთხი ათას ას სამოცდაათი მილიონი ვერსით.

დედამიწასთან შედარებით ნეფტუნი ორმოცდათხუთმეტჯერ მეტია, — ორმოცდათხუთმეტი დედამიწა რომ აიღოს, ერთი ნეფტუნი გამოვა. ნეფტუნის გზა მზის გარეშემო უდრის ოცდა ექვს ათას ორას მილიონ ვერსს, რის გავლასაც ის ანდომებს ას სამოცდა ოთხ წელს და ორას ოთხმოცდა ერთ დღეს. ნეფტუნი თავის გარეშემოც ტრიალობს, მაგრამ რამდენ საათში, — ეს ჯერ გამოუკვლეველია.

გარეშემო ნეფტუნსა აქვს ჰაერი, რომელიც ძალიან წაავავს ურანის ჰაერს. ნეფტუნიდან მზე მეტად ჰატარა მოჩანს; ის ძალიან ცოტა სინათლესა და სითბოს უგზავნის კთომილს. მეცნიერთა აზრით, ნეფტუნზე უსათუოდ უნდა იყოს მცენარეულობა და ცხოველები, მაგრამ სრულებით სხვანაირი, ვიდ-

რე ჩვენ დედამიწაზე, რადგანაც იქაური ბუნებაც სხვაგვარად და მზეც მას ნაკლებ სითბოსა და სინათლეს აძლევს საგამო. ნეფტუნს გარშემო უვლის ერთი მთვარე, რომელიც იმდენზეა დაშორებული, რამდენზედაც დედამიწისაგან—ჩვენი მთვარე. მეცნიერთა აზრით ნეფტუნს რამდენიმე მთვარე უნდა ახლდეს, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ერთის მეტი ვერ აღმოუჩენიათ.

ზოგიერთი მეცნიერის აზრით ნეფტუნს გაღმა, მზიდან ექვსი ათას შვიდასი მილიონი ვერსის მანძილზე, უნდა იყოს კიდევ ერთი ცთომილი, რომელიც მზის გარეშემო შემოვლას სამას ოცდა ათ წელიწადს უნდა ანდომებდეს. ჯერ-ჯერობით ეს ცთომილი ვერ აღმოუჩენიათ, რადგანაც ნამეტანი სიშორისა გამო დღევანდელ ტელესკოპში არა ჩანს.

აქ თავდება მზის სამფლობელო; შემდეგ იწყება თვალუწყვედნი სივრცე მრავალი ასი ათასი მილიონი ვერსის მანძილზე ირგვლივ; და იქით-კი—ვარსკვლავების სამეფო. ყოველი ვარსკვლავი წარმოადგენს მზეს. ყოველ მათგანს თავისი სისტემა აქვს, თავისი ცთომილები; ეს ცთომილები თავ-თავის მზეს უვლიან გარეშემო და ბევრ მათგანზე არის მცენარეულობა და ცხოველები, სდულს ცხოვრება, შეიძლება, ბევრად უფრო ლამაზი, უფრო სამართლიანი, უფრო კეთილშობილი, უფრო ზნეობრივი, უფრო ამაღლებული, ვიდრე ჩვენ დედამიწაზე.

6. კომეტა, მეტეორი და ურანოლიტი.

მზისა და ვარსკვლავების სამფლობელოს შუა სივრცეში ბინადრობენ კომეტები, ანუ კუდიანი ვარსკვლავები.

კუდიანი ვარსკვლავი ძალიან ბევრია. ისინი საშინელის სისწრაფით მოძრაობენ მზის გარეშემო და ჩვენ ცაზე გამოჩნდებიან მხოლოდ მაშინ, როდესაც საკმაოდ მოუახლოვდებიან დედამიწას. კომეტას აქვს თავი და კუდი. ზოგს კუდი საკმაოდ ნათელი აქვს, ზოგისა კი ოდნავ მოჩანს. ერთი კომეტა,

სახელდობრ ჰალოვისა, გამოჩნდა ცაზე გაზაფხულზე 1910 წ. თუმცა კომეტა დედამიწიდან დიდი არ მოჩანს, მაგრამ ზოგიერთ მათგანს თავი ბევრად დიდი აქვს ჩვენს დედამიწაზე, კუდი კი რამოდენიმე მილიონი ვერსის მანძილზეა გაქიმული.

მეტეორი გამოჩნდა კალიფორნიაში 1894 წ.

პალლეს კომეტა ჩვენ ცაზე ჩნდება სამოცდა ოთხეულ წელიწადში ერთხელ; მაშასადამე მზის გარეშე მოშვების ანდომებს ამ დროს.

კომეტა საშინელი სისწრაფით გარბის. ზოგიერთი კომეტა საათში ორ მილიონ ვერსს გაირბენს.

კომეტას კუდი არის მხოლოდ შუქი, სინათლე, — იმისი მზგავსი, რასაც წარმოადგენს ხოლმე დაჩრდილულ ოთახში პატარა ჯუჯრუტანიდან ან სარკმელიდან შეტყორცნილი შუქი მზისა.

თავი ზოგ კომეტას ნისლის მზგავსი აქვს, ზოგს კი მაგარი.

საიდან წარმოსდგნენ კომეტები, ამის შესახებ მეცნიერებაში ჯერ გადაკრილი აზრი არ არის.

კომეტების სინათლე მზის შუქის შედეგია; ზოგიერთი კომეტა თვითონაც ანათებს.

კუდიანი ვარსკვლავი ანუ კომეტა.

არ შევინიშნავთ განა ზაფხულის ღამეში რომელიმე სრილებს ზოლმე ცაზე ვარსკვლავი, დაექანება ძირს, წყინდება, ცაზე ნათელ ზოლს გაავლებს და ჩაქრება?

უსათუოდ შენიშნავდით.

— ვარსკვლავი მოწყდა, ვარსკვლავი! — გაიგონებთ ხშირად.

ვარსკვლავები ცას არა სწყდებიან. კიდევ რომ მოსწყდნენ და დედამიწისაკენ დაექანონ, დედამიწას მტვრად აქცევენ და მოსპობენ.

ის, რაც მოწყვეტილ ვარსკვლავად მიაჩნიათ, სულ პატარა სხეულია, პატარა ქვა. ამისთანა ქვები მრავლისაგან უმრავლესი დახეტილებს ცის სივრცეში. საშინელის სისწრაფით მიჰქრიან და როგორც-კი მოხვდებიან ჰაერს, მაშინათვე ჩაღდებიან, აენტებიან და ნაცრდებიან, ან ორთქლად იქცევიან. მეცნიერებმა ამათ სხეულად დაარქვეს მეტეორი, ასტეროიდი.

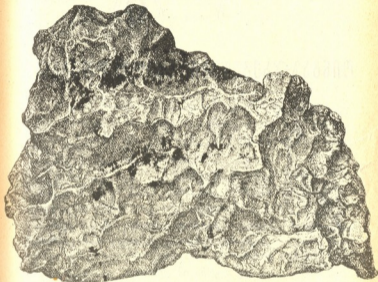
მეტეორები.

ცაზე განსაკუთრებით ბევრია მეტეორი მკათათვის გასულსა და დამდეგ გიორგობისთვის.

ხან-და-ხან მოწყვეტილი ვარსკვლავი ძალიან დიდია, ბურთის ოდენად გაანათებს ზოლმე და, სანამ ორთქლად იქცეო-

დეს ან დაიწოდეს, დედამიწაზე ვარდება: ეს არის ურანოლიტი. ურანოლიტი წარმოადგენს მოშაო ფერის ქვას, რომლის უმეტეს ნაწილს ხშირად რკინა შეადგენს. ზოგიერთი ურანოლიტი პატარაა—კაკლის სისხო, ზოგი კი ძალიან დიდია და რამოდენიმე ას ფუტს იწონის.

საიდან ჩნდებიან ურანოლიტები?

ურანოლიტი.

ზოგი მეცნიერის აზრით ისინი ამოუტყორცნია ნაცარტუტასთან ერთად საშინელის სისწრაფით ცეცხლ-მქშინავ მთებს უძველეს დროს; შორს გადაკარგულან ცის სივრცეში, დაუწყიათ მზისა და დედამიწის გარეშე მო ბრუნვა და ხან-და-ხან უკანვე ბრუნდებიან დედამიწაზედო.

ივ. გომართელი.

(შემდეგი იქნება).

ოინგაზ-ჯამგაზების საიდუმლოებანი.

I.

რთ დროს ძალიან ვიყავ გატაცებული ცირკის გმირების თამაშით: მასხრების, მოჯირითების, ჯამბაზებისა და სხვა თვალთმაქცების ოინებით, როგორნიც არიან ცეცხლის მეფეები, ხმლის-ყლაპიები და სხვანი. ესენი სიცოცხლეს ჩაღად აფასებენ და პირზედაც მუდამ აკერიათ: „მადლობა ღმერთს, ეს დღეც ხომ გავაჩანჩაღეთო.“

ასე მეგონა იმ დროს!

ნამდვილად-კი სულ სხვანაირი, თავისებური „მუშაობა“ ყოფილა, ხშირად სიცოცხლის მომპობი; სულ სხვა ცხოვრების პირობებიც. „მსახიობი“ დღეს აქ არის, ერთი კვირის მერე მოსკოვში, დღეს იღებს 300 მანეთს, ერთი კვირის შემდეგ კი—30-ს; გაივლის კიდევ ერთი კვირა და ჩვენი მსახიობიც მშვიერ-მწყურვალე მიდის, მიჩანჩაღებს რკინის გზის ღოინდაგით.

აი ამ პირობებმა გადააქციეს ისინი უზრუნველებად, ერთმანეთის მოწყალედ და მასთანვე ქიშპობის დროს უღმობღლებად და ხარბებად.

ოთხი წლის განმავლობაში ძმურად და მეგობრულად ვცხოვრობდი მათ შორის, და აი ამიტომ ვიცი ზოგი მათი მცირე საიდუმლო; ამავე დროს შევიტყვე რამდენად უბედურნი არიან, რა ძნელია იმათი „მხიარული“ მუშაობა და რა თავზარ-დამცემია ფიქრი, რომ ადამიანები ასობით სწირავენ თავიანთ ჯანმრთელობას და ბეწვზე, იღბალზე ჰკიდებენ თვის სიცოცხლეს, მისთვის რომ თვითონ ლუკმა ჰური იშოვნონ, ხოლო ჩვენ-კი... გვასიამოვნონ.

II.

როდესაც დამსწრენი თავიანთ მყუდრო ალაგებიდან უყურებენ მარჯვე, მოხერხებულ, ძალ-დაუტანელ ჯამბაზის მოძრაობას, ხედავენ იმის მხიარულ ღიმილს და მოხდენილ ხტომას, — ჰგონიათ, რომ იმისი ვარჯიშობა უბრალო გასართობია და არა მუშაობა, მაშინ, როდესაც ეს სიკვდილზე და ძალდაუტანლობა ხანგრძლივ, ძნელ მუშაობის შედეგია.

აი, მაგალითად, — „ჰაერში ფრენა!“

ორნი, სამნი, ხანდახან ოთხნიც ჰაერში ქანაობენ ტრაპეციებზე და ასრულებენ ეგრედ წოდებულ „ფრენას“, რისთვისაც ტრაპეციებიდან ვარდებიან ერთმანეთის ხელში.

ეს ადვილია. საჭიროა მხოლოდ დიდი ყურადღება, რადგანაც ამათ ყოველი თავისი მოძრაობა დანამდვილებით აქვთ გამოთვლილი, გამოანგარიშებული.

ისინი გულში ითვლიან: „ერთი, ორი, სამი... ოთხი!“ ერთი მათგანი ნიშნის მისაცემად დაიკვივებს და — „მიფრინავს“. მიფრინავს და ითვლის: „ერთი, ორი, სამი... ოთხი!“ ხელ-ახლა გაისმის კვილი: იგი ხელს უშვებს ტრაპეციას და ამხანავს უვარდება ხელში.

თუ სწორედ ითვლიდა, აცდენა ყოველად შეუძლებელია; მაგრამ ვაი იმას, ვინც შესცდა! იგი ნ—ს საყენის სიმაღლი-

დან ჩამოვარდება და დაეცემა ცირკის მოედნის თანა შემთხვევაც მომხდარა.

გარდა ამისა, ამ ფრენას თან სდევს სხეულის დასახიჩრება, ისეთი ტანჯვა, რომელიც ჩვენ თავ-ზარს გვცემს. ჯამბაზები-კი ამას თითქმის არაფითარ ყურადღებას არ აქცევენ.

როდესაც ერთი ჯამბაზი მეორეს ხელში უვარდება, იმათ მაჯებში უნდა წაატანონ ერთმანეთს ხელი; ადვილი გასაგებია, მაჯებთან ტყავს რა ძალა ადგია, როდესაც ჯამბაზი მთელი თავისი სიმძიმით ამხანაგს მკლავებზე ეკიდება.

და აი ამის გამო—ხუთი, ექვსი ფრენის, ესე იგი ყოველ წარმოდგენის შემდეგ, მაჯებზე ტყავი სრულიად სძვრებათ.

სცადეს ტყავის სამაჯურების ხმარება, მაგრამ ამანაც საქმეს ვერაფერი უშველა.

გერმანელები მიხედნენ და იმათი წახედულობით ყველა ჯამბაზებმაც შემოიღეს ძელის სამაჯურები — სპილოს ძელის რგოლები, სწორედ ისეთები, რომელთაც ყიდულობენ ბავშვებისთვის, როცა კბილები ეჭრებათ!

სამაჯურების გასაკეთებლად საჭიროა ხელების დასაპვნა.

ამ უკანასკნელ დროს ისინი იმდენად დახელოვდნენ, რომ წაატანების დროს ხელს უჭერენ მხოლოდ ძელის რგოლს.

მაგრამ, იცით რა ხდება მაინც? ყოველ ფრენის დროს ეს ბეჭდები მძლავრად ხვდებიან ცერის ძირს და ამის გამო წარმოდგენის შემდეგ, ჯამბაზებს თითები უსივდებათ და უღურჯდებათ; მაგრამ ისინი ამ გარემოებას არავითარ ყურადღებას არ აქცევენ.

III.

თქვენ იცით, რომ მაყურებლის გულის დასამშვიდებლად და ჯამბაზების უბედურებისაგან დასაცავად ამ უკანასკნელ დროს დაიწყეს მაგარი ბადის დაგება.

ბადე მოქსოვილია მაგარ გაფისულ ბაწრისგან; იგი კაცს იცავს სიკვდილისგან;—მაგრამ დაცემის დროს მაინც შესაძლებელია ხელის ან ფეხის მოტეხა, რაც ხან-და-ხან კიდევ ხდება.

ამ დამცველ ბადესაც აქვს თავისი ნაკლი.

აბა ერთი ნახეთ წარმოდგენის შემდეგ ჯამბაზის ზურგი: იგი მთლად დაღურჯებულია, მოფენილია პატარა ლურჯი წერტილებით.

ეს ბადისაგანაა... ყოველ მის ოთხ-კუთხ თვალს აქვს ოთხი პაწაწინა, მაგრამ კაკალსავით მაგარი კვანძი; მთელ ბადეზე-კი ამისთანა კვანძები უთვალავია; და აი, როცა ჯამბაზი ვარდება ამ ბადეში ტრაპეციის ან ბაწრის სიმალიდან, იმის ზურგზე იბეჭდება ყველა ის ნასკვი, რომელზედაც ის დაეცემა. ისე ძლიერ სწვავს იგი კანს, თითქოს ცეცხლის მუგუზალიაო.

ხომ გინახავთ ეგრედ წოდებული „გველ-ადამიანები?“ ეს ჯამბაზები ხშირად ქალებია, რომლებიც თავისი სურვილით იგრძობენ-იკლაკნებიან; მაგრამ ყოველი წარმოდგენის შემდეგ იმათი ზურგი აბუსტულ-გასივებულია.

ჯამბაზს ტურნიკზე მუშაობის შემდეგ ხელები დამძვრალი აქვს, ხტომის შემდეგ-კი ყოველთვის ფეხები უსივდება.

აი, ასეთია ჯამბაზების მუშაობა და იმისი „არამნიშვნელოვანი“ შედეგი.

IV.

გინახავთ ხმლის-ყლაპიები?!

ვინც არ იცის, ამტკიცებს, რომ ისინი ატყუებენ ხალხს, რომ მათი ხმლები იკეცება და ხმლის ხელ-ტარში იმალება.

ეს სიცრუეა.

თუ თავს მაღლა ასწევთ და ყელს გაქიმათ, ყანყრატო და მისი გაგრძელება წარმოადგენს სწორე მილს, რომელშიაც არამც თუ ვიწრო ხმალი, არამედ ჯოხიც-კი შეიძლება ჩასტუნოთ. მაგრამ ამ ვარჯიშისთვის საჭიროა ყანყრატოს მიჩვევა.

ის მსახიობი, რომელიც ემზადება ხმლის საყლაპავად, ჯერ ვარჯიშობს კალმის რგვალ ტარით, შერე ქალაღლის საჭრელ დანით, გრძელ ჯოხით და მხოლოდ ყველა ამის შემდეგ ჰხედავს ხმლის ყლაპავს.

ამ ვარჯიშის დროს მუცელი უსათუოდ ცარიელი უნდა იყოს.

ეს ვარჯიში ძლიერ საზიზლარია, მაგრამ ტლანქ ბრბოს ტლანქი თამაშიც უყვარს და ხმლის ყლაპიებიც დიდ ყურადღებას იხვეჭენ, მაშინ როდესაც ამ ვარჯიშის აუცილებელი შედეგი ყანყრატოს კიბოა.

სასიკვდილოდ მომზადებულნი-კი ღიმილით უჩვენებენ თავიანთ ოინებს დაუღღვარ მხიარულ ბრბოს.

არ ვიცი, გინახავთ თუ არა სცენაზე ადამიანები, რომლებსაც „რკინის კბილები“ აჭვთ?

ისინი კბილებითა სწევენ ხოლმე ჩანგალზე მიმაგრებულ კაცს; კბილებით ეკიდებიან თასმაზე დამაგრებულ ბორბალზე და სხვა.

შხირად ამ ჯამბაზებს ღრძილები უშავდებათ, ყოველ წარმოდგენის შემდეგ კბილებიდან სისხლი მოსდით, და სულ ბევრი-ბევრი ხუთი წლის შემდეგ სცივიათ ეს „მასაზრდოვებელი კბილები“.

V.

ცეცხლის ოინები! მსახიობი გამოდის სცენაზე წითელ

თავსახურავით, წითელ ან ყვითელ ტრიკოში ჩაცმული ცეცხლი ედებოდა და ცეცხლს ეყვებოდა. ცეცხლს დასწრე საზოგადოების გართობას.

იგი ფეხებით სტკეპნის წითლად გახურებულ რკინას, ლუნავს გაწითლებულ ლურსმებს, პირში ისხამს გამდნარ კალას და იქამდის აქვს პირში, სანამ არ გაცივდება, ტყვიად არ იქცევა.

ეს არაფერია! იგი სპირტით ან ბენზინით ავსებს ქვას, ჩადის შივ, ცეცხლს უკიდებს და დგას უვნებლად, მაშინ, როდესაც მის გარშემო ცეცხლი ბიზინებს.

უნდა გამოვტყდე, — აქ სულ თვალთმაქცობაა, მერე როგორი?

მსახიობს ფეხებზე კანი აქვს გასქელებული. ამისთვის-კი იგი დიდხნის განმავლობაში აჩვევდა ფეხებს უფრო და უფრო მეტი სიციხის ატანას. გარდა ამისა ვარჯიშობის წინ იგი ყოველთვის ფეხებს ავლებს ერთგვარ სითხეში, რომელიც თხლად აჯდება ფეხებზე; მაგრამ იგი თხელია, ვერ იტანს სიციხეს, სკდება და ყოველთვის უსათუოდ სადმე რომ არ დაიწოს ფეხი, ყოველად შეუძლებელია.

ტუჩებზე, კბილებზე, ღრძილზე, ენაზე და სასაზე იგი ისვამს „კოლოლოდი“-ას, *) მაგრამ არც ეს შველის. პირს ხანდა-ხან მაინც დაიწვავს ზოლმე.

გამზავალი კალა... ეს კალა-კი არაა, არამედ უფრო ადვილი გასალბობი შეზავება, ეგრედ წოდებული „როზეს ლითონი“, რომელიც ღებება 72 სიციხის დროს.

72°! წყალი ორთქლად იქცევა—80°-ის, წვენიტ ან ჩაით ხელს ვიწვავთ 45—50 გრადუსის დროს; აქ კი 72°!

ოინბაზი იღებს ამ სითხეს და ისხამს პირში, სადაც იქამდის აქვს, სანამ არ გაცივდება, ტყვიად არ იქცევა.

აი როგორი თვალთმაქცია!

ახლა ქვაბი!

სხვანაირი ქვაბია: შიგნით ნაპირ-ნაპირ ღარი აქვს გაკეთებული; ქვაბში წყალს ასხამენ, ღარში-კი სპირტს ან ბენზინს.

*) კოლოლოდი ერთნაირი სპირტისებური სითხეა, რომელიც წასმის მერე ძალიან მალე შრება და თხელ კანად აჯდება ტყავს.

მერე ოინბაზი ჩადის ქვაბში, უკიდებს ცეცხლს და ამოვი
გარეშემო ალი იწყებს ბიბინს.

დიდი სიციხეა! თვალები თითქმის უსკდება, წარბები ეტ-
რუსება, ხან-და-ხან წვევრები, ულვაშებიც;—მაგრამ მაინც ეს
თვალთმაქცობაა!!

ქვაბიდან ამოსვლის დროს ყოველად შეუძლებელია, რომ
უცაბედად ფეხი ან ხელი არ მოარტყას გახურებულ ქვაბს—
და ზედ არ დასტოვოს თვის ხორცის ნაგლეგი.

აი, გაათავა თავისი წარმოდგენა და შევიდა საპირფარე-
შო ოთახში.

ფეხებზე და ხელებზე რამდენიმე ნამწვარი, ტუჩებზე და
ღრძილებზე—მომძვრალი ტყავი: აი შედეგი მისი ვარჯი-
შობისა!

იგი ნამწვარზე იწებებს ჩვრებს, რომლებზედაც წასმუ-
ლია ერთნაირი ყვითელი წამალი ნამწვრის წინააღმდეგ და
სწორედ 24 საათის შემდეგ ისევ გამოვა სცენაზე საზოგადოე-
ბის გასართობ-გასამხიარულებლად,—გამოვა, რომ ისევ გააკვი-
როს დამსწრენი თვისი ოინბაზობით.

VI.

მე შემეძლო მომეყვანა კიდევ სხვა ოინები, რო-
მლებითაც ეს „საწყლები“ ატყუებენ მაყურებლებს, მაგრამ
მგონი ეს მაგალითებიც კმარა იმის დასამტკიცებლად, თუ რა-
მდენად ძნელი, თავის დამამკირებელია ამ ადამიანების მუ-
შაობა.

თვისი ოფლით-კი არა, სისხლით და ხორციით შოულო-
ბენ ისინი ლუკმა-პურს და ამასთანავე ყოველთვის ტკბილად
ულიმიან დამსწრეთ.

ჩემო მკითხველო! როდესაც იქნები ცირკში ან ამ ჯამ-
ბაზ-ოინბაზების რომელსმე წარმოდგენაზე, გთხოვ გაიხსენო,
თუ რა საფასურით შოულობენ ეს უბედურნი თვის პურს, რა
წვალება და დაგვა იმარხება იმათ ღიმილში, თვალ-წარმტაც
მოძრაობაში.

ანდერძი.

(იგბა),

რთ კაცს ბევრი შვილები ჰყავდა. ყველა უბედურება მათ სჭირდათ: უზნეობა, ქურდობა, ავაზაკობა, ჯაშუშობა, მკვლელობა და, საზოგადოდ, ყოველი ავი საქმე მათი ხელობა იყო.

მოვიდა დრო. მამა მძიმე ავადმყოფი შეიქმა და მორჩენის იმედი დაჰკარგა. შემძიმების დროს მოიხმო შვილები და უთხრა:

— შვილებო, როცა პატარები იყავით, დღე-მუდამ თქვენთვის ვზრუნავდი, ვწრომობდი, ვწვალობდი და დიდის ტანჯვითა და ვაებით ლუკმა პურს გაკმევდით; დაიხარდენით და ჩემი გაგონება და მორჩილება არას დროს არა გქონიათ; პირ-იქით, თქვენი აუტანელი და უზომოდ დაცემული ყოფაქცევით მეტად შავი დღე დამაყენეთ და სიცოცხლე მომიხიბლეთ. ახლა აღსასრული მომიახლოვდა, ჩემი წუთები დათვლილია; სულის ამოსვლის წინ გვედრებით ეს მცირე ანდერძი მაინც ამისრულოთ: ხომ გახსოვთ, გამუდმებულ სურდოსაგან მოთმინება მქონდა დაკარგული; როცა მოგვედე, მომჭერით ცხვირი და გადააგდეთ, რომ საიქიოს მაინც მისგან მოსვენებული ვიყო.

მოკვდა ავადმყოფი. დედამ შვილებს მოაგონა მამის ანდერძი; მაგრამ ყველა უარზე იყო: როგორ შეიძლება, ცხვირის მო-

ჭრით ხომ მიცვალებული დამახინჯდებაო. ბევრი ეხვეწება, ბევრი
 რი ემუდარა, მაგრამ დედის თხოვნამ ვერ გასჭრა: შვილებმა
 ცივი უარი გამოაცხადეს.

— უსამართლებო, — მიმართა მათ გამწარებულმა დედამ, —
 სიცოცხლეში რომ ამ კაცს თქვენგან თავი ჰქონდა მოჭრილი,
 ის არ გითაკილნიათ და ახლა მიცვალებულის ცხვირის მოჭ-
 რა, მიკვირს, რად გიძნელდებათო?

— რაკი თავი ჰქონია მოჭრილი, ცხვირიც ხომ თან გა-
 ჰყვებოდაო, — ვითომ, იმართლეს თავი შვილებმა და შერცხვე-
 ნილებმა შეხედეს ერთმანეთს.

აღ. მირიანაშვილი.

რასობ არ ვიხით როდის დავიხოცავით?

ყო ერთი ბრძენი მეფე. ზღვა-ში ქვიშა თუ არა ჰქონდა და-თვლილი, თორემ სხვა არა იყო რა, რომ არა სცოდნოდეს. ადა-მიანი სწორედ იმას არ აქცევს ხოლმე ყურადღებას, რაც თავ-და-პირველადვე უნდა იცოდეს;

და ჩვენი ბრძენი მეფეც, რომელმაც ცაზე ვარსკვლავების რი-ცხვიც-კი იცოდა, მხოლოდ შემთხვევით დაფიქრდა იმაზე, თუ როდის მოკვდებოდა.

მოუწოდა ბრძენთა და ფილოსოფოსთ და შეუკვეთა გა-მოეცნოთ, როდის გადაიკვლებოდა. ბევრი იანგარიშეს, ბევრი იფიქრეს, მაგრამ ვერც ერთმა ვერ გაიგო, როდის მოკვდებო-და ხელმწიფე; ბოლოს ერთმა ბრძენმა მოახსენა მეფეს:

— დიდებულო მეფე, გაგზავნე ყოველი კუთხით კაცე-ბი, მომგვარონ მთელ ქვეყანაზე უჯანმრთელესი ადამიანი, და მაშინ გამოვიცნობ თქვენ ამოცანასაო.

მეფემ ყოველი კუთხით აფრინა კაცები. გაგზავნილებმა ბევრი ძებნის შემდეგ ერთ ჯანსაღს მიაგნეს და მეფეს მოჰგვა-

რეს. ბრძენმა მეფეს გამოუცხადა, საჭიროა ორმოცი დღე შევქმნათ დღე საუკეთესო სასმელ-საჭმელი აქამოთ და ორმოცი დღის შემდეგ, რაც ჯანი და სიმსუქნე აკლია, ისიც შეეფლება. მაშინ უნდა მოვკლათ იგი და მისი ღვიძლით გავიგებ როდის გადაიცივლებითო.

ელდა ეცა საწყალ კაცს, მაგრამ რას იზამდა...

გავიდა ორი თვეც. ბრძენმა ის დასაკლავი კაცი ხელმწიფის წინაშე მოაყვანინა... წარმოიდგინეთ მეფის გაოცება, როდესაც, გასუქების ნაცვლად, ეს საუკეთესო ჯანის ადამიანი ქლეკით მიხრწნილ, დღე-დღეზე მომაკვდავ ავადმყოფს და მზგავსებოდა.

— აი, დიდებულო ხელმწიფე, — მიუბრუნდა ბრძენი მეფეს: — ამ სანახაობამ დაგიბტკიცოს, რომ კაცმა თავისი სიკვდილის დღე რომ იცოდეს, თავის დღის მოსვლამდე მოკვდებოდაო.

ს. დადიანი.

შ ა რ ა დ ა .

ქველ დროში არა უოფილა,
 დღეს თეთრი შავად მზადდება, —
 აზრისა გადასაცემად
 ჩვენ ხშირად გამოგვადგება;
 შორე მანძილზე გავგზავნიით,
 თუმცა არ არის ძვირია;
 მო, ბოლო ასო მოვაკლოთ,
 ანს დავსვ. მთ — იგუ გვჭირია;
 აქაც ვახსენებთ ერთ სიტყვას:

არ ახალია ძველია;
 რამდენათ პატარა არი—
 მით უფრო საყვარელია.
 ვისაც არა ჰყავს — ბედს სწყევლის:
 რისთვის მიწყრება ღმერთიო, —
 სიბერის დროის იმედი,
 ღმერთო, მიბოძე ერთიო.
 სულ ყველა ერთად მგოსანის
 მხოლოდ მარტოკა გვარია,
 რუსთველის შემდეგ პირველი,
 ორმოც წლის წინეთ მკვდარია;
 მოკვდა ძვირფასი მგოსანი,
 მოსცილდა მზეს და მთვარესა, —
 ლუკმა პურისა ძებნაში
 დავლუპეთ უცხო მხარესა.

ბ. ლ.

რეზუსი.

”

თ
ს

”

ნ

”

თ
ს

1912 წ. მიიღება ხელის მოწერა

დასურბათებულ საუმაწვილო ჟურნალ

საქართველო
საზოგადოებრივი

„ნაკადულ“-ზე

◆ წილიწადი მთავი ◆

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივი პროგრამით, საგანგებოდ არ-
ჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით; მონაწილე-
ობას ღებულობენ ჩვენი ცნობილი მწერლები ო პედაგოგები.

წლიურად ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი „ნაკადულისა“ **12** წიგნი „ნაკადულისა“
მცირე წლოვანთათვის. **12** მოზრდილთათვის.

საჩუქრად მიეცემათ წლიურ ხელის მომწერლებს

◆ დასურბათებული 120-ზე მეტი ორიგინალური იგავ-
არაკი ალ. მირიანაშვილისა. ◆

ფასი ჟურნალისა: წლიურად ორივე გამოცემა—5 მ. ნა-
ხევარ წლით—3 მან., ცალკე-ცალკე მცირე წლოვანთათვის
24 წიგნი—3 მან., მოზრდილთათვის **12** წიგნი—3 მან.
ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც.

ჟურნალი „ნაკადული“ მცირე წლოვან და მოზრდილ.
1910 წ. ნება დართულია კავკასიის ოლქის სამოსწავლო
მზრუნველისაგან ქართულ სკოლებში სახმარებლად.

ხელის მოწერა შეიძლება ტფილისში—„ნაკადულის“ რედაქცია-
ში, ხუბლაშვილის სახ., ვალოვან. მრ. № 8. Редакция „На-
кадули“, Головинский пр., № 8, და წერა-კითხვის საზოგადოე-
ბის წიგნის მდარბაში, სასახლის ქუჩა. ქუთაისში—ისიძორე კვიცი-
ანიძესთან, თ. შთაერაშვილთან და მარამ ვუხნიშვილთან. სამტრედი-
აში—ივანე გლადკოვთან. ფოთში—თეოფილე კანდელაკთან. ბათომ-
ში—კ. სოფიო ნაკაშიძესთან და ტროფიმ იხსარიძესთან. დ. ხონ-
ში—ეკატერინე ვასილას ასულ ბახტაძესთან. ოზურგეთში ო ლან-
ჩხუთში—ლეო იმნაძესთან. თელავში—ვახო შატაშვილთან. ახალ-
ციხეში—კოსტანტინე გვარამაძესთან. ბაქოში—ვასილ ახვლედიან-
თან და ივანე ელიაშვილთან. გორში—ნინო დომპურთან და ქეთევან
ჯავახიშვილთან. სოხუმში—კ. მარამ ანისაძესთან. კიათურა-
ში—ივანე გომეზაურთან. განჯაში—ბ. აშბოქაძესთან. ერევან-
ში—კ. ოდიშარიანთან. სიღნაღში—ნ. ახმეტელაშვილთან.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე.

გამომცემელი თავ. პავლე იოსების-ძე თუმანიშვილი.

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на ежедневную газету

„УТРО ТИФЛИСА“

ПОДПИСНЫЯ ЦѢНА:

ВЪ ГОРОДѢ		ИНОГОРОДНИМЪ	
На 1 годъ..	2 руб. 50 коп.	На 1 годъ..	3 руб. 70 коп.
„ 6 мѣс..	1 „ 40 „	„ 6 мѣс..	2 „ — „
„ 3 „	— „ 80 „	„ 3 „	1 „ — „
„ 1 „	— „ 30 „	„ 1 „	— „ 40 „

Подписка принимается съ 1-го числа каждого мѣсяца.

Деньги адресовать: **ТИФЛИСЪ** А. С. Гуладзе